

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему **«ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО
ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АНІМАЦІЇ»**

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.2312-сп
спеціальності 231 «Соціальна робота»
освітньої програми «Соціальна педагогіка»
Д. А. Косодій

Керівник: доцент кафедри соціальної педагогіки та
спеціальної освіти, к. пед.наук, доцент _____
М. О. Гладиш

Рецензент: _____ кафедри соціальної
педагогіки та спеціальної освіти,

Запоріжжя

2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра соціальної педагогіки та спеціальної освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 231 «Соціальна робота»
Освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« ____ » _____ 2023р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Косодію Данилу Андрійовичу

1. Тема роботи: «Підготовка майбутніх соціальних педагогів до впровадження соціальної анімації»

керівник роботи керівник роботи М. О. Гладиш, кандидат педагогічних наук;
доцент кафедри соціальної педагогіки та спеціальної освіти
затверджена наказом ЗНУ від «26» вересня 2023 року № 1505-с

2. Строк подання студентом роботи: _____

3. Вихідні дані до роботи: аналіз соціально-педагогічної літератури

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): з'ясувати сутність поняття «соціальна анімація»; охарактеризувати соціальну анімацію як соціокультурну технологію соціальної педагогіки; дослідити умови використання соціальної анімації як технології соціальної педагогіки та соціальної роботи; за результатами аналізу надати методичні рекомендації майбутнім соціальним педагогам, соціальним працівникам до впровадження соціальної анімації.

5. Перелік графічного матеріалу: 1 рисунок.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Гладиш М. О.	15.04.2023р.	15.04.2023р.
Розділ 1	Гладиш М. О.	20.05.2023р	20.05.2023р
Розділ 2	Гладиш М. О.	29.09.2023р	29.09.2023р
Висновки	Гладиш М. О.	20.10.2023р	20.10.2023р

7. Дата видачі завдання: _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	жовтень-листопад	виконано
2	Написання вступу	листопад	виконано
3	Написання першого розділу	грудень-березень	виконано
4	Написання другого розділу	квітень-вересень	виконано
5	Написання висновків	вересень	виконано
6	Оформлення додатків	жовтень	виконано
7	Оформлення роботи, рецензування	жовтень-листопад	виконано
8	Захист	грудень	

Студент _____ Косодій Д. А.

Керівник роботи _____ М. О. Гладиш

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

Апухтіна В. В.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 63 с., 52 джерела, 1 рисунок.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати впровадження соціальної анімації як соціокультурної технології соціальної педагогіки в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Об'єкт дослідження – соціальна анімація як технологія соціальної педагогіки та соціальної роботи.

Предмет дослідження – особливості впровадження соціальної анімації як соціокультурної технології в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Методи дослідження даної роботи включають в себе літературний огляд, метод аналізу та синтезу, метод порівняння, систематизація й узагальнення теоретичних та емпіричних даних для впровадження соціальної анімації як соціокультурної технології соціальної педагогіки в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів .

Теоретичне значення: обґрунтування теоретичних засад та підходів до підготовки майбутніх соціальних педагогів у контексті впровадження соціальної анімації, що дозволяє розуміти її сутність, принципи та можливості застосування в педагогічній практиці.

Практичне значення: використання отриманих знань дозволить майбутнім соціальним педагогам та соціальним працівникам активно впроваджувати соціальну анімацію як ефективний інструмент соціальної підтримки та розвитку громад.

Галузь використання: заклади освіти та соціальної сфери.

СОЦІАЛЬНА АНІМАЦІЯ, ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ, СОЦІОКУЛЬТУРНА ТЕХНОЛОГІЯ

SUMMARY

Kosodiy D. Training future social educators for the implementation of social animation

The qualification work consists of an introduction, 2 parts, findings, a list of references (52 items, 14 of foreign origin), 1 illustration.

The research reveals the problem of specific social conditions, in particular the process of globalization, which have an ambiguous effect on the social development of the individual. There is a danger of the individual being absorbed by all-encompassing social processes. Scientific research turns to animation in the field of leisure as a means of forming a “person of culture” who has a certain valuable social immunity that will allow him to develop in any social conditions.

The research purpose: to study the peculiarities of mastering social animation as sociocultural technology of social pedagogy in the process of preparation of future social pedagogues.

The research tasks:

- 1) to find out the essence of the concept of “social animation”;
- 2) to characterize social animation as a socio-cultural technology of social pedagogy;
- 3) to investigate the conditions for the use of social animation as a technology of social pedagogy and social work;

The object of research is social animation as a sociocultural technology of social pedagogy.

The subject is the peculiarities of the implementation of social animation in the training process of future social teachers.

The part 1 “Theoretical Analysis of the Use of Social Animation as a Socio-Cultural Technology of Social Pedagogy” notes that animation activity can be characterized by new goals, objectives and applied technologies that determine the process of optimizing interpersonal and group relations, socio-cultural integration, self-

determination of each individual in the socio-cultural space.

The part 2 “Social Animation in the Process of Preparing Future Social Pedagogues” shows that social animation in the socio-cultural sphere contributes to the implementation of social education of the individual, groups, society, the development of civic activity in the social environment, acts as an effective social integration of different age categories of the population, the establishment of inter-group and harmonious relations in the community, the revival and diversification of leisure.

Based on the results of the analysis, methodological recommendations to future social pedagogues, social workers for the implementation of social animation were provided.

Keywords: social animation, training of future social pedagogues, socio-cultural technology.

ЗМІСТ

Вступ.....	8
Розділ 1. Теоретичний аналіз використання соціальної анімації як соціокультурної технології соціальної педагогіки.....	11
1.1. Соціальна анімація як технологія соціальної педагогіки та соціальної роботи.....	11
1.2. Використання технології соціальної анімації в соціальній педагогіці..	20
1.3. Впровадження соціальної анімації в підготовці соціальних педагогів..	24
Розділ 2. Соціальна анімація в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів.....	30
2.1. Організація та методика використання соціальної анімації в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів.....	30
2.2. Результати дослідження ефективності використання соціальної анімації в соціально-педагогічній роботі.....	36
2.3. Аналіз результатів опанування соціальної анімації як технології соціальної педагогіки в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів.....	47
Висновки.....	55
Список використаних джерел.....	58

ВСТУП

Особистість за будь-яких часів формувалася згідно з певним соціальним ідеалом своєї епохи. Для цього людина мала засвоїти певний «набір» соціальних цінностей, щоб реалізовувати та розвинути їх у процесі життєдіяльності. Однак існування в сучасному соціальному просторі зумовлене жорсткими законами глобалізації, інформатизації, економічних та політичних криз, екологічних негараздів, техногенних катастроф. Специфічні соціальні умови, зокрема процес глобалізації, неоднозначно відбиваються на соціальному розвитку особистості. Існує небезпека поглинання особистості всеосяжними соціальними процесами. Відтак нині місце і роль людини в соціумі мають визначатися власною активністю, рівнем соціального інтересу, творчої самореалізації. Для цього соціальна педагогіка, одним із завдань якої є створення умов для соціального розвитку індивіда, досліджує різні сфери соціального буття, зокрема й дозвіллеву, з метою використання позитивного ресурсу для вдосконалення процесу набуття людиною соціальних цінностей. Наукові пошуки звертаються до анімації у сфері дозвілля як засобу формування «людини культури», яка має певний ціннісний соціальний імунітет, що дозволить розвиватися в будь-яких соціальних умовах.

Специфіку анімації дозвілля досліджували В. Березан, О. Бойко, Т. Божук, І. Буднік, В. Кірсанов, Н. Максимовська тощо.

Соціальну анімацію як технологію соціальної роботи вивчали Л. Березовська, Л. Волік, М. Гавриленко, Т. Лесіна, І. Сидор, О. Чернишенко та інші.

Соціальна анімація в соціокультурній сфері – це процес активізації вибору особистістю між групових уподобань з метою розвитку соціальних якостей та соціальної активності. Якщо соціокультурна діяльність створює культурний простір, то соціальна анімація вдосконалює його, так як містить соціально-

педагогічний потенціал. Як технологія соціокультурної діяльності, соціальна анімація характеризується наявністю педагогічного потенціалу, що передбачає виховання особистості на засадах провідних гуманістичних цінностей.

Об'єкт дослідження – соціальна анімація як технологія соціальної педагогіки та соціальної роботи.

Предмет дослідження – особливості впровадження соціальної анімації як соціокультурної технології в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати впровадження соціальної анімації як соціокультурної технології соціальної педагогіки в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Завдання дослідження:

- 1) з'ясувати сутність поняття «соціальна анімація»;
- 2) охарактеризувати соціальну анімацію як соціокультурну технологію соціальної педагогіки;
- 3) дослідити умови використання соціальної анімації як технології соціальної педагогіки та соціальної роботи;
- 4) за результатами аналізу надати методичні рекомендації майбутнім соціальним педагогам, соціальним працівникам до впровадження соціальної анімації.

Методи дослідження даної роботи включають в себе літературний огляд, метод аналізу та синтезу, метод порівняння, систематизація й узагальнення теоретичних та емпіричних даних для впровадження соціальної анімації як соціокультурної технології соціальної педагогіки в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів .

Теоретичне значення: обґрунтування теоретичних засад та підходів до підготовки майбутніх соціальних педагогів у контексті впровадження соціальної анімації, що дозволяє розуміти її сутність, принципи та можливості застосування в педагогічній практиці.

Практичне значення: використання отриманих знань дозволить майбутнім соціальним педагогам та соціальним працівникам активно впроваджувати

соціальну анімацію як ефективний інструмент соціальної підтримки та розвитку громад.

За структурою дана робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку літератури.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АНІМАЦІЇ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

1.1. Соціальна анімація як технологія соціальної педагогіки та соціальної роботи

Термін «анімація» (в перекладі з лат. – пожвавлення, одухотворення) використовується в значенні «пожвавлення» суспільних відносин. Отже, анімація – технологія, що наповнює суспільні відносини значимим змістом та збагачує їх духовно, так як спрямована на розвиток та формування ціннісної системи особистості [14]. Дослідники зазначають, що анімація пов'язана своїм змістом із гуманістичною психологією, соціальною роботою, культурологією, соціально-культурною діяльністю та педагогікою. Так, М. Гавриленко вважає доцільним вивчення анімації у межах прикладної культурології [13]. Л. Березовська розглядає анімацію як перспективна технологія групової роботи з дітьми та підлітками, вивчає її як складову педагогіки соціально-культурної діяльності, підкреслює в анімації креативну, «одухотворену» сутність, характеризує її як складову соціально-культурної діяльності [4, с. 93].

Л. Волик розглядає анімацію як професію та практику роботи соціального педагога в сфері педагогіки дозвілля, виховання, та реабілітації. [12, с. 28]. Т. Божук вивчає анімацію як підходи до організації анімації в рекреаційно-туристичній діяльності, організації розваг і спортивного дозвілля [6, с. 407]. Н. Максимовська розглядає анімацію як сукупність занять і видів діяльності, у яких провідна роль належить добровільним та професійним аніматорам [26, с. 316]. Таким чином, поняття анімації розглядається науковцями в кількох аспектах: як галузь наукового знання, як професія, як практика діяльності соціального педагога, як напрям і технологія соціокультурної діяльності. Як підкреслює Т. Скорик, анімація як особлива технологія посідає важливе місце

серед технологій соціокультурної діяльності, проте анімаційний підхід є новим лише для вітчизняної соціально-культурної сфери [32]. Принципова інноваційність анімаційної діяльності може бути охарактеризована новими цілями, завданнями і прикладними технологіями, які визначають процес оптимізації міжособистісних і групових відносин, соціокультурну інтеграцію, самовизначення кожної особистості у соціокультурному просторі.

Соціальна анімація, або анімація спільноти, відноситься до процесу або підходу, який передбачає залучення та розширення можливостей громад за допомогою методів участі та діяльності. Метою соціальної анімації є сприяння соціальним змінам, розвитку громади та розширенню прав і можливостей шляхом заохочення активної участі, співпраці та створення почуття спільноти.

До ключових характеристик соціальної анімації належать:

- **Участь.** Соціальна анімація наголошує на залученні членів спільноти до процесів прийняття рішень, вирішення проблем та планування. Він визнає, що люди в спільноті мають цінну інформацію та внесок.

- **Розширення можливостей/** Процес спрямований на розширення прав і можливостей окремих осіб і спільнот, надаючи їм навички, знання та ресурси, необхідні для контролю над власним розвитком. Це може включати розвиток лідерських здібностей і сприяння самозабезпеченню.

- **Співпраця.** Соціальна анімація часто передбачає спільні зусилля між членами громади, місцевими організаціями та зовнішніми агентствами. Спільна робота допомагає об'єднувати ресурси, обмінюватися досвідом та створювати більш комплексний підхід до розвитку громади.

- **Партисипативне навчання.** Спільноти беруть участь в експериментальному навчанні та критичній рефлексії як частині процесу соціальної анімації. Це може включати освітні заходи, семінари та дискусії для покращення розуміння та обізнаності про соціальні проблеми.

- **Творче самовираження.** Соціальна анімація може використовувати різні форми творчого самовираження, такі як мистецтво, театр, музика чи інші культурні заходи, щоб залучити членів спільноти та полегшити спілкування. Ці

творчі методи можуть допомогти зруйнувати бар'єри та заохотити до відкритого діалогу.

- Локальні рішення. Підхід визнає унікальність кожної громади та спрямований на розробку місцевих рішень для вирішення соціальних проблем. Це може включати адаптацію заходів до конкретних потреб і контексту конкретної громади.

- Довгостроковий вплив. Соціальна анімація часто розглядається як довгостроковий і стійкий процес. Замість того, щоб зосереджуватися на короткострокових рішеннях, він спрямований на створення тривалих позитивних змін у громадах.

Соціальна анімація застосовується в різних контекстах, включаючи розвиток громади, соціальну роботу, освіту. Методи, що використовуються в соціальній анімації, можуть бути різними, але вони, як правило, надають пріоритет інклюзивності, залученню громади та просуванню соціальної справедливості.

Термін «анімація» використовується у вузькому і широкому значенні. У вузькому значенні анімація – організація дозвілля в туристичних комплексах, готелях, на корпоративних заходах, дитячих святах; напрямом, що припускає особисту участь відпочиваючих у культурно-масових заходах [13].

Анімація у вузькому сенсі слова розглядається як діяльність щодо розробки та впровадження спеціальних програм проведення вільного часу. Анімаційні програми включають спортивні ігри та змагання, танцювальні вечори, карнавали, ігри, хобі, заняття, що входять до сфери духовних інтересів тощо. Серед завдань аніматора науковці виділяють уміння організувати культурний відпочинок, який є засобом не тільки позбавлення від втоми, але й нейтралізації негативних впливів повсякденного життя. Як зазначає Л. Абрамов, при організації такого відпочинку необхідно продумати програму розваг, здатних відвернути людину від її повсякденних проблем. Відпочинок, що поєднується з розвагами, завжди буде активним, відрізнятиметься високим рівнем емоційності, відтак, даватиме психологічне розвантаження [1, с. 84].

Важливо правильно його планувати, наповнювати яскравими видовищними заходами, обмінами враженнями, поїздками, походами, змаганнями, жартами, іграми, що показано на рисунку 1.

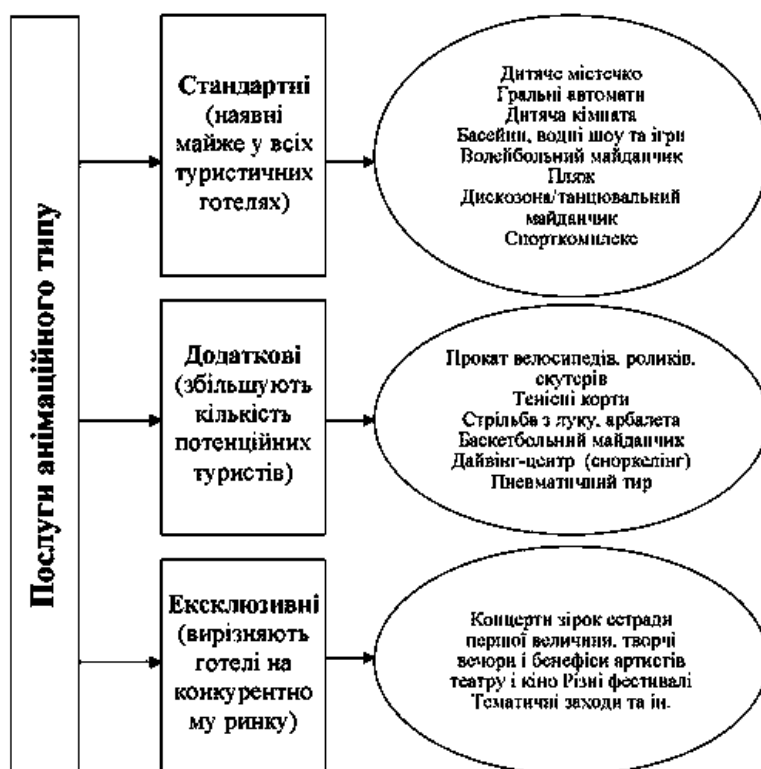

Рисунок 1.1. – Анімація як діяльність щодо випровадження програм проведення вільного часу.

В сучасній науці застосування поняття «анімація» пов'язане здебільшого із соціальним аспектом, тобто це поняття використовується, в основному, задля характеристики суспільних відносин. Таке трактування поняття «анімація» дозволяє охарактеризувати цілі соціокультурної діяльності, виявити її консолідуючий характер, а також позначити внутрішні аспекти взаємодії суб'єктів, а саме особливості спілкування, співпереживання, співучасті, дії.

Соціальна анімація – це анімаційна діяльність, що актуалізується соціальними проблемами і спрямована на їх вирішення. Вона являє собою ефективний механізм якісного поліпшення життя громадян на основі принципів самоорганізації, та є однією із найбільш перспективних технологій соціально-культурної роботи з населенням [33]. Як пропонує визначати Н. Максимовська, «анімація соціальна (соціокультурна анімація) – особливий різновид соціально-

культурної діяльності суспільних груп та окремих індивідів, що ґрунтується на сучасних технологіях (соціальних, педагогічних, психологічних, культурологічних та інших), що забезпечують подолання соціального та культурного відчуження». Проте, таке трактування, розширюючи розуміння анімації завдяки акцентуванню на технологізації, зужує її значимість, оскільки охоплює лише один напрям анімаційної діяльності (подолання відчуження) [24, с. 316].

Найбільш повним є визначення соціальної анімації Т. Лесіна як «соціально-духовного явища, сукупність між групових суспільно-педагогічних рухів, реалізованих здебільшого непрофесіоналами, що представляє собою синкретичне злиття різних видів соціальної та культурної діяльності на основі реалізації громадськими групами та окремими індивідами духовних потреб» [20, с. 102]. Авторка розглядає соціокультурну анімацію як педагогічну систему, що між групових сприяє реалізації духовних потреб особистості в процесі її соціального й культурного розвитку. J. Merwe зазначає, що технології соціально-культурної анімації являють собою цілісний педагогічний процес та передбачають зростання самосвідомості й соціальної творчості, ініціюють творчі потреби за рахунок активізації внутрішніх ресурсів саморозвитку особистості [45, с. 199]. Технологізація в соціокультурній сфері передбачає дії в межах педагогічного процесу, в результаті якого особистість перетворюється на суб'єкт власного розвитку та здійснює позитивний вплив на соціум.

Отже, вважаємо, що соціальна анімація в соціокультурній сфері – це процес активізації вибору особистістю між групових уподобань з метою розвитку соціальних якостей та соціальної активності. Якщо соціокультурна діяльність створює культурний простір, то соціальна анімація вдосконалює його, так як містить соціально-педагогічний потенціал. Як технологія соціокультурної діяльності, соціальна анімація характеризується наявністю педагогічного потенціалу, що передбачає виховання особистості на засадах провідних гуманістичних цінностей, соціальним вихованням латентного характеру спрямованістю на розвиток особистості, її творчого потенціалу активізацією

внутрішніх ресурсів людини на соціально спрямовані види діяльності позитивною спрямованістю форм соціальної анімації, що сприяють підвищенню внутрішнього самопочуття учасників активним процесом соціальної інтеграції до громади; спрямованістю на вдосконалення соціальних відносин в цілому шляхом участі та залучення [32, с. 173]. Завдання соціально-культурної анімації мають суспільну значущість, так як виходять з цілей формування соціально зрілої людини, розвитку її різнобічних можливостей, відродження етичних цінностей, значною мірою втрачених нині, особливо в середовищі молоді, а також духовного оновлення суспільства в цілому. Тому, соціальна анімація визначається «як форма «оживляючої» соціальної терапії через залучення до активної позитивної діяльності». Можна виокремити наступні завдання соціальної анімації в соціокультурній сфері реалізація соціального виховання особистості, груп, соціуму розвиток громадянської активності в соціальному середовищі ефективна соціальна інтеграція різновікових категорій населення; налагодження між групових та міжнаціональних гармонійних відносин у громаді; поживлення та урізноманітнення дозвілля; соціально-педагогічна підтримка та соціальна інтеграція людей з інвалідністю підвищення адаптаційного потенціалу соціальних суб'єктів різного віку в нових умовах середовища; налагодження ефективної комунікації на різних рівнях соціального простору профілактика соціальних відхилень різних верств населення підвищення соціально-педагогічного потенціалу освітніх, громадських, культурних, дозвіллевих, туристичних закладів та організацій. Науковці виокремлюють низку принципів, які забезпечують ефективність анімаційної діяльності урахування регіональних особливостей, соціокультурної та економічної ситуації в регіоні (характеристики дитячого контингенту, структури закладів); синергізм (використання комплексу різноманітних заходів у реалізації анімаційних акцій та програм, у яких взаємодіють педагоги-аніматори та партнери, а також психологи, спеціальні педагоги, працівники соціальних служб тощо) педагогічний оптимізм (упевненість педагога у змінах на краще в особистості, віра в її можливості принцип поваги до партнера виступає як

основна вимога у відносинах між педагогом та партнером. Теоретичне обґрунтування широкого сенсу поняття анімація пов'язане з організацією всіх компонентів соціокультурного середовища спільноти [33].

Узагальнюючи теоретичні ідеї анімації та досвід організації соціально-культурної діяльності в низці зарубіжних країн, один з провідних вітчизняних фахівців у галузі культурно-дозвільної діяльності О. Ремізова стверджує, що анімацію не можна просто віднести до однієї з багатьох професійних галузей людської діяльності. Аніматорів виявляють не лише у сфері культури і мистецтва, але також у світі комерції, праці, охорони здоров'я, юстиції та інших [30]. О. Ремізова зазначає, що соціокультурна анімація стосується всього ансамблю повсякденного життя індивіда – праці, громадянської та політичної активності, стосунків з оточуючими, їх культури. Не можна розцінювати соціокультурну анімацію як просту техніку організації дозвілля. Дослідник визначає соціокультурну анімацію як частину культурної та виховної системи суспільства, яка може бути представлена у вигляді особливої моделі організації соціокультурної діяльності як сукупність елементів (установи, державні органи, організації, добровільні асоціації, аніматори, аудиторія), що знаходяться в постійних відносинах; як сукупність занять, видів діяльності і відносин, які відповідають інтересу, що проявляється особистістю в її культурному житті і особливо в її вільний час; як своєрідна соціально-педагогічна система, в якій провідну роль відіграють аніматори, професійні або добровільні, що володіють спеціальною підготовкою та використовують, як правило, методи активної педагогіки. Таке розгорнуте визначення в цілому справедливо відображає специфіку і навіть структуру анімаційної діяльності в місцевій громаді.

По-перше, тут підкреслюється єдність трьох рівнів анімації організаційного, діяльнісного та технологічного. Організаційний рівень відповідає на питання: хто ініціює і хто бере участь у даному процесі. Це можуть бути різні структурні елементи соціокультурного середовища загальноосвітня школа, клуб, спортивна школа, державні органи опіки, недержавні громадські організації, ініціативні групи та прості громадяни. Головне полягає в тому, що ці

компоненти знаходяться у взаємозв'язку і мають стійкі відносини. Наприклад, літні люди, пенсіонери в громаді є однією із слабо захищених соціальних груп. Проте люди старшого віку мають життєвий досвід і здатні принести користь суспільству. Не можна допускати, щоб пенсіонери замикалися в собі й своїх проблемах. Активна взаємодія з оточуючими, розширення соціокультурних контактів – головна умова гідного життя.

Соціально-культурна робота з літніми людьми спрямована на оптимізацію життя літньої людини в суспільстві і реалізується за допомогою ряду програм. У розробці та реалізації культурно-дозвіллевої програми пріоритет належить працівникам будинку культури оздоровчо-консультативну проводить персонал медичної установи, інструктор з лікувальної фізкультури, психолог; в просвітницько-освітніх програмах беруть участь фахівці місцевої громади: вчителі, клубні працівники, бібліотекарі, зоотехніки і т.п. При цьому ініціатором, координатором та менеджером реалізації цих програм може бути громадська організація, яка встановлює партнерські відносини з установами соціального захисту населення, школою, бібліотекою, клубом, органами місцевого самоврядування, бізнесом. Діяльнісний рівень показує з якою метою і що роблять аніматори. До змісту аніматорської діяльності входить усе те, що відповідає інтересам і потребам громадян з вирішення соціальних проблем місцевої громади. Це можуть бути проблеми: соціальної незахищеності найвразливіших категорій громадян (ветерани, інваліди, самотні матері, безпритульні діти, особи без певного місця проживання та ін.); поширення ВІЛ-інфекції, СНІДу, алкоголізму, наркоманії; скорочення тривалості життя в результаті екологічних катастроф, відсутності ефективної системи охорони здоров'я населення, профілактики захворювань, пропаганди здорового способу життя; відсутність стабільних ресурсів для відродження та розвитку національної культури, духовності, охорони та утримання об'єктів культури, пам'яток історії та архітектури; низький рівень самоорганізації громадян за місцем проживання; ріст безробіття та ін. Рішення кожної з цих проблем вимагає включення громадян у різноманітні види діяльності [23].

Методичний та технологічний аспект представлений способами взаємодії аніматора з аудиторією. Аніматор використовує інтерактивні технології, які засновані на психології людських взаємин і взаємодій. У діяльності аніматора центральне місце займає група взаємодіючих людей, які, обговорюючи актуальні проблеми громади, сперечаються і погоджуються між собою, стимулюють і активізують один одного. До методів такої взаємодії можна віднести: евристичну бесіду, дискусію, круглий стіл, мозковий штурм, ділову і рольову гру, конкурси проектів з їх обговоренням. Ефективним методом навчання в громаді є тренінг з метою формування компетентності, активності та спрямованості особистості у спілкуванні.

Тренінг перетворює групу учасників у наочну модель практичних ситуацій і соціокультурних процесів, що відбуваються в громаді та спонукає учасників до пошуку оптимальних рішень місцевих проблем. Дуже часто аніматор звертається до технології фасилітації.

Цю методику часто використовують, коли необхідно надати членам громади допомогу «в процесі розуміння напруження та незадоволення, які вони відчувають, у такий спосіб, щоб спонукати їх до започаткування позитивних дій» [30].

Отже, соціальна анімація в соціокультурній сфері сприяє реалізації соціального виховання особистості, груп, соціуму, розвитку громадянської активності в соціальному середовищі, виступає як ефективна соціальна інтеграція різновікових категорій населення, налагодження між групових та міжнаціональних гармонійних відносин у громаді, пожвавлення та урізноманітнення дозвілля.

1.2. Використання технології соціальної анімації в соціальній педагогіці

Технології соціальної анімації представляють собою сукупність процесу виховання (особистості і групи) і процесу соціальної творчості (створення, розвитку та збереження системи продуктивних соціальних зв'язків особистості і групи), які спрямовані на комплексне вирішення різних проблем і сприяють активізації внутрішніх ресурсів саморозвитку особистості та групи.

Соціальна анімація може бути використана в різних галузях та для різних категорій населення з метою покращення соціальних навичок, взаємодії та розвитку. Зазначимо категорії, в яких використовується соціальна анімація:

- Освіта: відділи освіти використовують соціальну анімацію для навчання соціальних навичок, розвитку емпатії та вирішення конфліктів серед учнів.
- Соціальна робота: спеціалісти з соціальної роботи можуть використовувати анімаційні технології для розв'язання соціальних проблем, психоосвітніх програм та сприяння розвитку спільнот.
- Терапія: у психотерапевтичній практиці соціальна анімація може використовуватися для роботи з клієнтами в різних вікових групах та з різними потребами для підтримки їхнього емоційного та соціального благополуччя.
- Тренінги та розвиток особистості: в сфері тренінгів та розвитку можуть проводитися тренінги з використанням соціальної анімації для розвитку лідерських навичок, комунікації та співпраці.
- Медіа та розваги: соціальна анімація широко використовується в розважальних програмах та медіа-продуктах для дітей і дорослих, де основна мета - передача соціальних навичок та цінностей через анімовані персонажі та історії.
- Організації громадського сектору: неприбуткові та громадські організації можуть використовувати соціальну анімацію для підвищення свідомості про соціальні проблеми, а також для просвітницької та адвокаційної роботи.
- Медична сфера: соціальна анімація може бути використана для розвитку

навичок спілкування в медичних установах, а також для навчання пацієнтів профілактиці та здоровому способу життя.

- Інтернет та соціальні мережі: соціальна анімація може бути використана в онлайн-середовищі для створення педагогічних відеоконтентів, ігор або інших форматів для розвитку соціальних навичок.

Використання соціальної анімації в цих галузях дозволяє підвищити ефективність навчання, розвитку та підтримки соціальних навичок у різних категоріях населення.

Особливість соціальної анімації полягає в тому, що через ігрові елементи взаємодії діти, підлітки та молодь пізнають особливості спілкування, взаємодії один з одним, можливість існування ієрархії у розподілі ролей у грі і значимість кожної ролі в ній. Міжособистісне спілкування дитини/підлітка реалізується у спілкуванні з дорослими та спілкуванні з ровесниками. У формуванні особистості їх роль неоднакова. У спілкуванні з дорослими підліток засвоює суспільно значущі критерії оцінок, прийнятні цілі та мотиви поведінки, способи аналізу явищ навколишньої дійсності і способи дій. Спілкування ж з ровесниками стосується більше сфери особистісної, зокрема моральної. Спілкуючись з дорослими, підліток завжди перебуває в позиції молодшого, підлеглого, а за такої умови не всі морально-етичні норми можуть бути ним інтеріоризовані. В стосунках з ровесниками він більшою мірою рівноправний, спектр виконуваних ним ролей є більш широким – від виконавця до організатора, від приятеля до суперника [19].

Соціокультурна анімація характеризується наявністю педагогічного потенціалу, що передбачає виховання особистості на засадах провідних гуманістичних цінностей, соціальним вихованням латентного характеру, а також:

- спрямованістю на розвиток особистості, її творчого потенціалу;
- активізацією внутрішніх ресурсів людини на соціально спрямовані види діяльності;
- позитивною спрямованістю форм соціальної анімації, що сприяють підвищенню внутрішнього самопочуття учасників;

- активним процесом соціальної інтеграції до громади;
- спрямованістю на вдосконалення соціальних відносин в цілому шляхом участі та залучення [33].

Завдання соціально-культурної анімації мають суспільну значущість, так як виходять з цілей формування соціально зрілої людини, розвитку її різнобічних можливостей, відродження етичних цінностей, значною мірою втрачених нині, особливо в середовищі молоді, а також духовного оновлення суспільства в цілому. Можна виокремити наступні завдання соціальної анімації в соціокультурній сфері: реалізація соціального виховання особистості, груп, соціуму; розвиток громадянської активності в соціальному середовищі; ефективна соціальна інтеграція різновікових категорій населення; налагодження міжгрупових та міжнаціональних гармонійних відносин у громаді; поживлення та урізноманітнення дозвілля; соціально-педагогічна підтримка та соціальна інтеграція людей з інвалідністю; підвищення адаптаційного потенціалу соціальних суб'єктів різного віку в нових умовах середовища; налагодження ефективної комунікації на різних рівнях соціального простору; профілактика соціальних відхилень різних верств населення; підвищення соціально-педагогічного потенціалу освітніх, громадських, культурних, дозвіллевих, туристичних закладів та організацій. Науковці виокремлюють низку принципів, які забезпечують ефективність анімаційної діяльності: урахування регіональних особливостей, соціокультурної та економічної ситуації в регіоні (характеристики дитячого контингенту, структури закладів); синергізм (використання комплексу різноманітних заходів у реалізації анімаційних акцій та програм, у яких взаємодіють педагоги-аніматори та партнери, а також психологи, спеціальні педагоги, працівники соціальних служб тощо); педагогічний оптимізм (упевненість педагога у змінах на краще в особистості, віра в її можливості); принцип поваги до партнера (виступає як основна вимога у відносинах між педагогом та партнером) [5].

Можливе використання соціальної анімації як технології в контексті соціальної педагогіки:

- Розвиток соціальних навичок: використання соціальної анімації може допомагати в удосконаленні соціальних навичок учнів, створюючи віртуальне середовище, де вони можуть взаємодіяти з іншими персонажами та вирішувати соціальні ситуації.

- Моделювання ситуацій: за допомогою соціальної анімації можна створювати віртуальні сценарії та ситуації, які дозволяють учням вправлятися в різних аспектах соціальної взаємодії. Це може полегшити їхнє розуміння та навички вирішення конфліктів.

- Підтримка аутистичних учнів: для дітей з аутизмом соціальна анімація може служити інструментом для навчання соціальних навичок та взаємодії в контрольованому середовищі.

- Розвиток емпатії: використання анімації може допомогти дітям легше сприймати точки зору інших людей, навчати їх розуміти та реагувати на їхні емоції.

- Стимулювання інтерактивності: інтерактивні сценарії соціальної анімації можуть стимулювати учнів до активної участі в процесі навчання та сприяти їхньому особистісному розвитку.

Використання технології соціальної анімації в соціальній роботі може бути ефективним інструментом для залучення та підтримки клієнтів у процесі роботи з соціальними проблемами. Соціальну анімацію можна використовувати як:

1) Соціальне моделювання. Створення віртуальних сценаріїв, розробка анімованих сценаріїв, які відображають реальні соціальні ситуації, може допомагати клієнтам краще розуміти та вирішувати проблеми в їхньому житті.

2) Навчання соціальних навичок. Інтерактивні тренування, розробка віртуальних тренувань для розвитку соціальних навичок може сприяти клієнтам у віртуальному середовищі вивчати та практикувати взаємодію в різних ситуаціях.

3) Психосвітні програми. Анімовані відео-пояснення, використання анімаційних відео для пояснення психологічних аспектів та принципів може робити інформацію більш доступною та зрозумілою для клієнтів.

4) Терапевтичне використання. Віртуальні терапевтичні сесії, використання анімаційних персонажів або сценаріїв у віртуальних терапевтичних сесіях може зробити процес терапії менш загрозливим та більш привабливим.

5) Створення підтримки для спільнот. Віртуальні спільноти, розробка анімованих персонажів чи спільнот у віртуальному просторі може сприяти формуванню інтерактивних обговорень та підтримки між учасниками.

6) Популяризація інформації. Створення анімованих матеріалів, використання соціальної анімації для створення відео та інших візуальних матеріалів може допомагати поширювати інформацію про соціальні проблеми та ресурси для їх розв'язання.

7) Адаптація для різних вікових груп. Користування різними стилістичними, врахування вікових та індивідуальних особливостей через різноманітність стилістики та форм соціальної анімації.

Важливо враховувати етичні питання, безпеку та конфіденційність даних при використанні технології соціальної анімації в соціальній роботі. Також, ефективне впровадження вимагає розуміння потреб та можливостей цільової аудиторії.

1.3. Впровадження соціальної анімації в підготовці соціальних педагогів

Соціально-культурна анімація – один з найбільш інтенсивно розвиваючихся напрямків сучасної соціально-культурної діяльності, який передбачає реалізацію програм творчої реабілітації, активного культурно-розвиваючого відпочинку, соціально-психологічної консолідації суспільних груп на основі цінностей культури; це особливий вид соціально-культурної діяльності громадських груп і окремих індивідів, що ґрунтується на сучасних технологіях(соціальних, педагогічних, психологічних, культуротворчих та ін.),

які забезпечують подолання соціального та культурного відчуження молодь сьогодні живе в тому світі, який пропонують їм мас-медіа [23].

Соціальна анімація в контексті соціальної педагогіки передбачає використання партисипативних та громадських підходів для залучення окремих осіб та груп до процесу навчання, розвитку та соціальних змін. Ось посібник про те, як інтегрувати принципи соціальної анімації в соціальну педагогіку:

1. Оцінка спільноти – розуміння потреб, сильних сторін і проблем спільноти. Залучення членів спільноти до процесу оцінювання, щоб переконатися, що їхні голоси почуті. Це може включати опитування, інтерв'ю або фокус-групові дискусії.

2. Встановлення довіри та відносин – побудова довіри має фундаментальне значення. Налагоджування значущих стосунків з окремими людьми в громаді. Це передбачає активне слухання, емпатію та створення безпечного простору для відкритого спілкування.

3. Партисипативне планування – залучення членів спільноти до процесу планування. Організація спільних семінарів або зустрічі, де люди можуть вносити ідеї, ставити цілі та визначати пріоритети сфер для втручання у соціальну педагогіку.

4. Інтерактивні воркшопи (семінари) та заходи – розробка інтерактивних та партисипативних семінарів або заходів, які зосереджені на соціальних та освітніх цілях. Це може включати рольові ігри, групові дискусії та творчі заходи для вирішення конкретних соціальних проблем або навчальних цілей.

5. Творче самовираження – інтегрувати творче самовираження в соціальну педагогічну діяльність. Заохочення людей виражати себе через мистецтво, драму, музику або розповідь історій. Це дозволяє глибше досліджувати емоції та переживання.

6. Розширення прав і можливостей громади – надати людям можливість брати активну участь у власному розвитку. Надані можливості для розвитку навичок, навчання лідерству та прийняття рішень у спільноті. Це сприяє формуванню почуття причетності та відповідальності.

7. Співпраця з місцевими ресурсами – визначати та співпрацювати з місцевими ресурсами, організаціями та експертами. Це може включати партнерство з лідерами громад, освітянами або соціальними працівниками, які можуть поділитися цінною інформацією та підтримкою.

8. Рефлексивна практика – ведення рефлексивних практик в рамках соціальної педагогіки. Заохочення людей розмірковувати про свій досвід, проблеми та особистісне зростання. Цей рефлексивний процес можна полегшити за допомогою ведення щоденника, групових дискусій або наставництва.

9. Проєкти громадської дії – реалізація проєктів громадської дії, які дозволяють людям застосовувати отримані знання в реальних життєвих ситуаціях. Це може включати ініціювання соціальних ініціатив, громадських проєктів або кампаній, спрямованих на вирішення місцевих проблем.

10. Цифрові платформи для взаємодії – використання цифрових платформ для залучення громади. Це може включати онлайн-форуми, групи в соціальних мережах або віртуальні зустрічі, щоб розширити охоплення та доступність ініціатив соціальної педагогіки.

11. Постійна оцінка та адаптація – регулярне оцінювання впливу втручань соціальної педагогіки. Пошук відгуків від членів спільноти, коригування стратегії відповідно до мінливих потреб і святкуйте успіхи спільноти.

12. Адвокація та соціальні зміни – заохочення людей ставати прихильниками позитивних соціальних змін. Забезпечення їх знаннями та навичками для вирішення соціальних проблем, боротьби зі стереотипами та сприяння побудові більш інклюзивної та справедливої спільноти.

Процес підготовки соціальних педагогів до роботи в громаді є комплексним та включає різноманітні етапи. Загальна картина процесу підготовки включає такі складові:

1) Освітні програми – спеціалізовані вищі навчальні заклади пропонують програми з соціальної педагогіки або суміжних спеціальностей.

2) Виробнича практика – студенти проходять практичні тренінги та стажування в різних громадських установах, школах, центрах соціальної

підтримки тощо. Це дозволяє їм отримати практичний досвід та взаємодіяти з різними групами людей.

3) Курси з групової роботи та фасилітації – студенти вивчають методи групової роботи, фасилітації, та співпраці зі спільнотою. Навички ведення зборів, тренінгів, та групових сесій стають важливою частиною підготовки.

4) Стажування та проведення кейсів – студенти можуть проходити стажування в різних установах, де вони стикаються з реальними випадками та вирішують конкретні соціальні ситуації. Це допомагає їм застосовувати теоретичні знання на практиці.

5) Супровід менторів - ментори грають важливу роль у супроводі студентів під час їхнього професійного зростання. Спільна робота з досвідченими педагогами та соціальними працівниками сприяє розвитку професійних компетенцій.

6) Рефлексія та самоаналіз - стимулювання рефлексивного підходу до власної практики. Студенти вивчають, аналізують та рефлектують про свою роботу, щоб постійно покращувати свої методи та стратегії.

7) Підготовка до міжкультурної роботи - засвоєння навичок міжкультурної комунікації та роботи з різними культурами та спільнотами. Важливо враховувати різноманітність та особливості груп населення.

8) Вивчення юридичних аспектів - ознайомлення із законодавством, яке регулює соціальну роботу та педагогіку. Це включає етичні норми, права клієнтів та інші юридичні аспекти [42].

Молоді в усі часи належало і належить ключове місце у суспільстві. Ця вікова група, з часом займе провідні позиції в економіці та політиці, соціальній і духовній сферах суспільства. Студентська молодь, у свою чергу, є найбільш освіченою, соціально активною частиною молоді, що, безсумнівно, висуває її в число передових груп молоді. Студентство у всі часи виступало своєрідним «барометром» політичного, економічного та духовного стану суспільства. Молодь є найбільш прогресивною за своїми ціннісними поглядами і орієнтаціями, соціальною верствою населення. Вона чутливо реагує на соціальні

зміни, їй притаманне негативне ставлення до порушення демократичних норм, законів, моральних принципів.

Соціальне виховання студентів у сфері дозвілля служить розвитку самосвідомості, в процесі якого вони виробляють власні цінності та орієнтації, що приводять до свідомого відношення до професійної діяльності та способу духовного життя. В організованому дозвіллі закладена соціальна пам'ять традицій культури, історична пам'ять попередніх поколінь молоді та дорослих. Дозвіллева діяльність молоді і студентства має великий вплив на всі найважливіші сторони життєдіяльності сучасного суспільства: на політику, економіку, культуру, мораль [23].

Підготовка соціальних педагогів до використання соціальної анімації включає кілька ключових аспектів. Нижче наведено основні етапи та важливі питання, які можуть допомогти визначити головне в цьому процесі:

1. Знання принципів соціальної анімації, тобто розуміння основних принципів соціальної анімації, таких як активна участь групи, суспільний розвиток, та використання творчих методів для досягнення соціальних цілей.

2. Навички групової роботи та співпраці – розвиток навичок роботи з групами та співпраці з різними членами спільноти. Це включає уміння фасилітувати групові дії, вирішувати конфлікти та підтримувати взаємодію.

3. Творчість та емпатія, розвиток творчих навичок та здатності заохочувати творчий вираз серед учасників. Також важливо вдосконалити навички емпатії для кращого сприйняття потреб та емоцій учасників.

4. Педагогічні Навички, набуття педагогічних стратегій для ефективної та динамічної передачі знань через методи соціальної анімації. Це включає розробку інтерактивних уроків, використання рольових ігор та групових вправ.

5. Технології та мультимедіа, освоєння технологій та засобів мультимедіа для підтримки соціальної анімації. Це може включати використання відео, аудіо, та інтерактивних платформ для залучення учасників.

6. Практичний досвід, забезпечення можливостей для педагогів отримати практичний досвід використання соціальної анімації. Це може бути реальна

робота з групами або участь в тренінгах та майстер-класах.

7. Супровід та рефлексія, забезпечення механізмів супроводу та рефлексії для педагогів. Важливо знаходити час для обговорення досвіду, аналізу результатів та вдосконалення власної практики.

8. Співпраця з громадою, навчання соціальних педагогів взаємодії з громадою. Це включає розуміння специфіки груп та спільнот, виявлення потреб та можливостей.

9. Підтримка інклюзивного навчання – ознайомлення з методиками та стратегіями інклюзивного навчання. Соціальна анімація повинна бути доступною та ефективною для всіх учасників.

10. Оцінювання та вдосконалення – розробка системи оцінювання ефективності використання соціальної анімації в навчальному процесі. Оцінювання дозволяє зрозуміти, що працює, а що можна покращити.

11. Етичні питання, вивчення етичних аспектів використання соціальної анімації в педагогічній практиці. Забезпечення етичної та безпечної взаємодії з учасниками.

12. Адаптація до змін, готовність до адаптації до змін у соціальному оточенні та методиках викладання. Гнучкість та відкритість.

Інтегруючи принципи соціальної анімації в соціальну педагогіку, педагоги та практики можуть створити динамічне та чуйне навчальне середовище, яке активно залучає людей до їхнього власного розвитку та сприяє відчуттю розширення прав і можливостей громади.

РОЗДІЛ 2

СОЦІАЛЬНА АНІМАЦІЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

2.1. Організація та методика використання соціальної анімації в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів

Використання методів соціальної анімації в підготовці майбутніх соціальних педагогів передбачає включення інтерактивних та партисипативних підходів, які зосереджені на залученні громади, груповій динаміці та експериментальному навчанні. Визначено такі методи інтеграції соціальної анімації в навчальний процес майбутніх соціальних педагогів:

1. Рольові ігри та симуляції.

Залучення студентів до рольових ігор, які імітують реальні соціальні ситуації, з якими вони можуть зіткнутися як соціальні педагоги. Це допомагає розвивати їхні комунікативні навички, навички вирішення проблем і міжособистісного спілкування.

2. Вправи на групову динаміку.

Проведення вправи на групову динаміку, щоб допомогти учням зрозуміти складнощі групової взаємодії. Ці вправи можуть включати командоутворюючі заходи, групові дискусії та спільні проекти.

3. Картографування спільноти.

Запропонування студентам створити карти громади, щоб наочно представити соціальні структури, ресурси та проблеми в громаді. Ця вправа заохочує їх аналізувати динаміку громади та визначати потенційні сфери для соціально-педагогічного втручання.

4. Оцінка потреб громади.

Допомога студентам в проведенні оцінки потреб громади. Це передбачає взаємодію з членами громади, визначення їхніх потреб і розуміння соціальних

проблем, поширених у громаді, що допомагає студентам розвинути практичне розуміння контексту громади.

5. Сторітелінг та наративи.

Використання методів сторітелінгу та розповіді, щоб допомогти студентам зрозуміти життєвий досвід людей у громаді. Аналіз особистих нарративів може посилити емпатію та культурну чутливість у майбутніх соціальних педагогів.

6. Проєкти із залучення громади.

Реалізація проєктів із залучення громади, де учні активно співпрацюють з членами громади. Цей практичний досвід дозволяє їм застосовувати теоретичні знання в реальних умовах і сприяє відчуттю причетності до громади.

7. Рефлексивні журнали та блоги.

Заохочення студентів вести рефлексивні щоденники або блоги протягом усього навчання. Ця практика допомагає їм рефлексувати свій досвід, формулювати свої думки та постійно вдосконалювати своє розуміння соціальної динаміки.

8. Інтерактивні майстер-класи.

Проведення інтерактивних майстер-класи на різні теми соціальної педагогіки. Включіть елементи соціальної анімації, такі як дискусії в малих групах, інтерактивні вправи та мультимедійні презентації, щоб підвищити залученість і навчання.

9. Проєкти цифрового сторітелінгу.

Інтеграція проєктів цифрового сторітелінгу, де студенти використовують мультимедійні інструменти для створення історій, які висвітлюють соціальні проблеми, сильні сторони громади чи особистий досвід. Цей підхід поєднує технологію з нарративним вираженням.

10. Відвідування спільноти та занурення.

Організувати відвідування громади або занурення, де студенти проводять час у громаді, якій вони служитимуть. Це знайомство з перших вуст допомагає їм глибше зрозуміти культуру, цінності та виклики спільноти.

11. Практикуючі фахівці.

Запрошення в якості гостей досвідчених соціальних педагогів, щоб поділитися своїми уявленнями та досвідом. Це надає студентам реальні перспективи та практичні поради для роботи в галузі.

12. Взаємне навчання та співпраця.

Сприяйте взаємному навчанню та співпраці через групові проекти та діяльності. Створення можливостей для спільної роботи розвиває командну роботу, навички спілкування та відчуття спільної відповідальності.

Компетентність у різних галузях соціальної діяльності, як правило, все ж передбачає спеціалізацію у якійсь одній із них і це визначає основні професійні ролі соціального працівника: консультант (проводить психологічні та соціальні консультації, бесіди), брокер (надає необхідну інформаційну підтримку – підказує клієнту, до яких служб слід звернутися за допомогою), захисник (відстоює інтереси клієнта в різноманітних інстанціях), опікун (опікується дітьми-сиротами, дітьми із неблагополучних родин, доглядає хворих та осіб похилого віку), посередник (соціальний працівник, який знаходиться між двома людьми, людиною та групою з метою допомогти їм вирішити спільні проблеми), розпорядник (визначає суспільні групи та окремих індивідів, які потребують підтримки, і займається призначенням як матеріальної, так і соціальної допомоги) та ін.

У контексті нашого дослідження важливим до аналізу є досвід соціокультурної анімації у Швейцарії. Поняття «соціально-культурна анімація» у контексті професійної діяльності фахівців соціальної сфери у різних країнах світу. Соціальна анімація визначається швейцарськими вченнями як свідомо діяльність, спрямована на розвиток і зміну соціального спілкування дітей, соціальних структур та вдосконалення умов для дій окремих індивідів, соціальних груп та більш повної реалізації потенціалу різнобічних людських можливостей. Анімація розглядається як складова частина всієї соціальної діяльності, як нова соціальна професія. Вона включає усю проблематику вільного часу, а також проблеми молодіжного руху, спрямована на створення автономних молодіжних центрів.

На даний час у Швейцарії у сфері соціально-культурної анімації існує більше 2 тис. різного роду закладів і центрів. Сферами діяльності соціальних аніматорів є молодіжні клуби, дитячі і юнацькі організації, громадські центри, заклади дозвілля, різноманітні культурні центри. Новою формою анімації є робота в житлових кварталах, спрямована на поліпшення умов життя у певному жилу просторі. У Швейцарії існує градація між соціальними працівниками і соціальними педагогами, а також спеціалістами у сфері дозвілля, аніматорами. Школи із підготовки даних спеціалістів об'єднуються в асоціації. Таким чином, у Швейцарії створена Асоціація шкіл соціальної педагогіки, яка об'єднує 14 шкіл, Асоціація шкіл соціальної роботи – 10 шкіл, Асоціація шкіл соціокультурної анімації – 4 школи. Поза рамками асоціації існує університет з підготовки соціальних педагогів. Специфіку підготовки соціальних працівників у Швейцарії обумовлює той факт, що зміст, форми і методи соціальної роботи здебільшого обумовлюються недержавними ініціативами на місцевому рівні та на рівні кантонів. Власне тому і швейцарські школи соціальної роботи у більшості випадків створюються на рівні кантонів, а інколи і на рівні кількох кантонів. Жодна із шкіл соціальної роботи не є федеральною, і жодна з них не є державною школою. У Швейцарії на 25 кантонів припадає лише 10 шкіл соціальної роботи. Всі вони дають освіту нарівні коледжу. Як уже зазначалося, соціальних працівників готує один університет, проте він працює за програмою соціальних наук в цілому і не входить у Швейцарську Асоціацію шкіл соціальної роботи. Членом цієї організації може стати будь-яка школа, яка визнає вимоги Асоціації щодо рівня і якості підготовки соціальних працівників. Деякі кантони (чи групи кантонів) створюють школи, які готують спеціалістів для трьох основних сфер – соціальної роботи, соціальної педагогіки і соціальної анімації. Такі школи можуть бути членами усіх трьох асоціацій: Асоціації шкіл соціальної роботи, Асоціації шкіл соціальної педагогіки та Асоціації соціокультурної анімації. Останнім часом у Швейцарії спостерігається тенденція до об'єднання цих асоціацій. Кожна школа підпорядковується перш за все уряду кантону і організаціям, які мають статус фондів чи асоціацій. Оскільки підготовка кадрів

для системи соціальної служби у Швейцарії здійснюється нарівні коледжу, практично поза університетськими структурами, тому вона багато у чому схожа на існуючу в Європі систему. Проте в той же час вона відрізняється від системи підготовки соціальних працівників Канади і США, де вона є частиною університетської підготовки.

Необхідно зазначити, у більшості зарубіжних країн дозвіллева та рекреаційна професійна діяльність фахівців соціальної сфери розглядається як невід'ємна складова усього спектру соціальних та культурних послуг. Так, професія спеціаліста дозвіллевої сфери у франкомовних частинах Бельгії, Італії, Іспанії, Туреччині здобула назву «аніматора». «Анімація поєднала оновлення та демократизацію хоча б тому, що дозвілля, у тому числі й «примусове», викликане тривалим безробіттям, може перетворитись на джерело конфлікту, якщо доступ до окремих видів діяльності є надто нерівномірним». «Анімація – це форма соціальної практики, спрямована на усвідомлення та розкриття пригнобленого та дрімаючого потенціалу індивідів, малих груп та спільнот» [30]. Поняття «анімація» починає використовуватися й у німецькомовних країнах. Наприклад, 1989 року Віденська академія соціальної роботи запропонувала для підвищення кваліфікації соціальних працівників ввести після дипломний курс під назвою «Соціоанімація». Це була спроба ввести в дію методологію, яка б стимулювала творчість, відкритість та партнерство в роботі з населенням, допомогла уникнути непорозумінь між працівниками дозвіллевих закладів та маргінальними групами суспільства. У Великобританії спеціаліста дозвіллевої сфери називають «соціальний працівник», «спеціаліст по роботі з молоддю у громаді». У Канаді спеціаліста дозвіллевої сфери називають «соціальний працівник», у Норвегії виділяють три професійних та освітніх рівні підготовки таких фахівців: соціонома (який працює в місцевих організаціях, дбаючи про соціальну безпеку), соціального педагога (який організовує соціально-культурну діяльність з соціальною анімацією у контексті професійної діяльності фахівців соціальної сфери у різних країнах світу з дітьми та підлітками) і соціального працівника (які здійснюють соціально-культурну

діяльність серед інвалідів).

До професій соціальної сфери у ФРН належать: помічник соціального працівника по догляду за людьми літнього віку; соціальний працівник по догляду за людьми літнього віку; психотерапевт з дитячих і юнацьких проблем; дипломований педагог; помічник по веденню домашнього господарства на селі; консультант з сімейних питань; вихователь; помічник по сімейному побуту; помічник у справі виховання дітей; соціальний працівник по догляду за інвалідами; вихователь дитячого будинку; організатор дозвілля дітей і молоді; відповідальний працівник по роботі з молоддю на місцях (особа, відповідальна за втілення молодіжної політики ФРН у місцевих органах самоврядування); працівник у справах дітей і юнацтва; консультант з питань реабілітації; соціальний педагог; соціальний працівник у справах іноземців. Необхідно відзначити, що у той час як у більшості країн використовується лише одне поняття «соціальна робота» для позначення професії, у Федеративній Республіці Німеччини поширеними є обидва поняття – і «соціальна робота» і «соціальна педагогіка». Соціальна робота – більш широке поняття, яке включає також педагогічні впливи і діяльність по захисту людини, по наданню їй допомоги. Соціальна ж педагогіка позначає лише сфери діяльності з педагогічними цілями, включаючи роботу з дорослими, тому що виховання й освіта – процеси, які супроводжують усе життя людини.

Предметом соціальної педагогіки є педагогічна робота з дітьми, підлітками і дорослими. Тому в роботі з клієнтами ставляться педагогічні цілі. Так діти проводять частину дня в дитячому саду. Термін «педагог вільного часу» формується у Німеччині в 30-ті роки ХХ століття, однак спеціальна їх підготовка здійснюється лише з 70-х років ХХ ст. у вищих навчальних закладах (як і працівників молодіжних центрів) та на курсах педагогіки, вільного часу й туризму. Педагог вільного часу розглядається німецькими вченими та практиками як працівник високої кваліфікації у сфері послуг. Його головним завданням є організація дозвілля та спілкування населення. А тому педагог вільного часу повинен вміти порозумітися з представниками різних соціально-

демографічних угруповань, розпізнавати й аналізувати потреби та інтереси відвідувачів соціально-культурних установ, сприяти їх задоволенню, допомагати вирішувати різноманітні проблеми підлітків та молоді, спрямовувати клієнта на прийняття самостійних рішень (але таких, які не суперечать педагогічним основам); систематично та цілеспрямовано залучати до соціально-культурної творчості самотніх людей, створювати в колективі дружню, доброзичливу атмосферу, здійснюючи при виконанні своїх функціональних обов'язків педагогічний вплив. Більшість зарубіжних фахівців вказують на те, що спеціаліст дозвіллевої сфери, іншими словами соціальний аніматор, повинен бути готовим до систематичних робочих перевантажень. Це пояснюється сутністю самої професії та її значимістю в сучасному суспільстві: великих зусиль потребує удосконалення господарських служб соціально-культурних закладів, придбання технічного обладнання, пошук джерел фінансових надходжень, координація роботи з іншими закладами району, протидія постійному тиску збоку влади та різних організацій.

Інтеграція зазначених методів соціальної анімації в навчальний процес покращує не лише практичні навички майбутніх соціальних педагогів, але й впроваджує спрямований на громаду менталітет, готуючи їх до динамічних викликів їхніх майбутніх ролей.

2.2. Результати дослідження ефективності використання соціальної анімації в соціально-педагогічній роботі

Ми розуміємо педагогічну анімацію як особливий вид педагогічної діяльності, яка охоплює сукупність різних видів і форм педагогічної взаємодії у сфері дозвілля і спрямована на активізацію процесу соціальної взаємодії, спілкування; сприяє розвитку творчих здібностей; регулюванню психічних станів особистості; саморозвитку та самореалізації. Згідно з нашим розумінням педагогічної анімації визначаємо виконувані нею функції у соціально-

педагогічній підтримці дітей вимушених переселенців, а саме: соціальну, корекційну, культурну, виховну, рекреаційну. Соціальна функція забезпечує адаптацію, соціалізацію особистості, інтеграцію її в соціум, активізацію соціальної взаємодії, спілкування. Корекційна функція регулює психічні стани, знижує стрес, зменшує агресивність, тривожність особистості. Культурна функція спрямована на формування загальної культури особистості внаслідок культурної творчості, допомагає ознайомитися та сприйняти культуру, притаманну новому поселенню. Виховна функція забезпечує створення умов для розвитку творчих здібностей, культурних і духовних потреб та інтересів особистості, самопізнання та саморозвитку. Рекреаційна функція пов'язана з відпочинком, відновленням сил через змістовну діяльність, що відповідає культурним інтересам і нахилам. М. Малько визначає методи анімації як особливі способи реалізації адекватної, доцільної, ненав'язливої соціально-психологічної допомоги особистості у процесі соціалізації та життєдіяльності, виокремлює такі групи методів, як: соціальний захист; соціально-психологічна корекція; творча реабілітація; виявлення та підтримка динамічних тенденцій творчого самовизначення тощо. Оскільки педагогічна анімація є видом педагогічної діяльності і передбачає обов'язкову участь педагога-аніматора, вважаємо за необхідне розкрити роль педагога-аніматора у наданні соціально-педагогічної підтримки дітям вимушених переселенців. Характеризуючи педагога-аніматора Т. Лесіна підкреслює, що це є соціальний педагог, особистість і діяльність якого спрямовані на розробку та реалізацію анімаційних проектів з метою активізації виховної, культурної та соціальної діяльності в групі задля поліпшення взаєморозуміння, створення атмосфери толерантності, креативності в цій групі, ініціювання до просоціальних дій, поліпшення умов і процесу соціалізації особистості в певному середовищі та в суспільстві загалом через стимулювання соціальної ініціативності й творчої активності засобами просоціальної діяльності. Визначаючи завдання педагога-аніматора, Л. Волик підкреслює, що, насамперед, це встановлення між членами групи атмосфери співпраці, взаємної поваги, творчого пошуку, залучення особистості до нових

культурних цінностей, соціальних та культурних норм тощо, які не входять до шкільної програми. Тобто соціальний педагог як педагог-аніматор, залучаючи дітей вимушених переселенців до анімаційних проєктів, просоціальної діяльності, творчості, допомагає їм налагодити соціальну взаємодію у групі ровесників, регулювати психічні стани (знизити тривожність, агресію, подолати страхи), реалізувати себе через творчість. Все це сприяє успішній адаптації та інтеграції дітей вимушених переселенців у нове соціальне середовище. Здійснення анімаційної діяльності має відбуватися на основі певних принципів. Серед принципів, які забезпечать ефективність анімаційної діяльності з дітьми вимушених переселенців, виділимо такі: доступності, природовідповідності, культуровідповідності, індивідуалізації, синергізму, зацікавленості.

Принцип доступності передбачає можливість залучення до анімаційної діяльності всіх дітей вимушених переселенців без винятку, їхню участь в анімаційних заходах. Разом з тим передбачається добровільність участі та створення невимушеної обстановки, відсутність будь-якого тиску щодо результативності, уникнення конкуренції.

Принцип природовідповідності визначає необхідність відповідності соціально-педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців їхньому природному розвитку, врахування їхніх індивідуальних і особистісних якостей, психологічних особливостей віку. Принцип культуровідповідності враховує регіональні та соціокультурні особливості, виявляє співвідношення між культурою Східного регіону України і культурою регіону нового місця поселення, а також міру виховання і розвитку дітей вимушених переселенців. При цьому діти вимушених переселенців вчать приймати загальнокультурні норми поведінки, культури самовираження, культури спілкування, культури діяльності, культурної організації процесу дозвілля. Принцип індивідуалізації характеризується спрямованістю на конкретну особистість дитини, врахування її особистісних особливостей, інтересів, здібностей, можливостей, ідеалів, ціннісних орієнтацій. Принцип індивідуалізації передбачає соціально-педагогічну підтримку дітей вимушених переселенців з

урахуванням конкретних проблем кожної дитини. Принцип синергізму передбачає використання комплексу різноманітних заходів у реалізації анімаційних заходів та програм, у яких взаємодіють педагоги-аніматори та партнери, а також психологи, спеціальні педагоги, працівники соціальних служб тощо. Принцип зацікавленості полягає у створенні доброзичливого мікроклімату, безпосереднього невимушеного спілкування, використання методів та форм, які спонукатимуть дітей вимушених переселенців до активної участі в анімаційній діяльності [34].

Основною метою педагогічної анімації з дітьми вимушених переселенців є створення умов, за яких дитина успішно адаптується до нових умов поселення, інтегрується у групу ровесників, розвиватиметься у сфері вільного часу, просуваючись від відпочинку і розваг, які передбачають фізичне та психоемоційне відновлення, до творчості та соціальної активності, отримуючи від цього задоволення. У змісті педагогічної анімації виділяємо пізнавальну, ціннісно-орієнтовану, практично-перетворювальну та творчу діяльність, які реалізуються через різні форми анімаційних заходів та програм [35].

Форми організації анімаційної роботи зі школярами, в тому числі дітьми вимушених переселенців, можна поділяти: 1) за кількісним складом учасників: індивідуальні (бесіда, гра, самостійна творча діяльність, підготовка до масових заходів); групові (театралізація, конкурс, психодрама, різні види арт-терапії, зокрема, ігротерапія, ізотерапія, казкотерапія, лялькотерапія, музикотерапія); масові (свято, концерт, вулична ігротека, ігрова програма); 2) за складністю побудови: прості (бесіда, музикотерапія), складні (конкурс, творча майстерня, театралізація, ігрова програма, ізотерапія, психодрама); комплексні (тематичний день, вулична ігротека).

Оскільки педагогічна анімація у роботі з дітьми вимушених переселенців спрямована на активізацію процесу соціальної взаємодії, спілкування, корекції психічних станів, то розглянемо лише деякі види змістовного дозвілля, де школяри мають змогу взаємодіяти у групі, але при цьому розвиваються творчі здібності та здійснюється саморозвиток, самопізнання та самореалізація кожної

окремої особистості, а також є можливість знижувати стрес, агресію, тривожність страх, а саме: свято, творча майстерня, квест-гра, казкотерапія. Свято – це відзначуваний українським народним звичаєм або церквою день на честь якої-небудь події чи святого. Зазначимо, що кожне свято має свою, характерну для нього структуру, своє обрядове та ритуальне забарвлення, що надають йому оригінальності й неповторності. Свята не лише поєднують в собі традиційні форми поведінки, що склалися, а й регулюють циклічність, оскільки є своєрідною календарною структурою духовного життя людини. Роль свята в анімаційній діяльності з дітьми вимушених переселенців полягає в тому, щоб дати їм можливість ознайомитися з обрядом святкування, властивому на території їхнього нового поселення, відтворити цей обряд, взявши активну участь у його підготовці та проведенні. При цьому діти мають вивчити обрядові пісні, ритуали, за потребою підготувати костюми чи обрядові атрибути. Це розвиває не лише їхню творчість, але й комунікативні навички, особистісні якості, сприяє налагодженню соціальної взаємодії, піднімає загальний рівень культури.

Творча майстерня – це вид групової творчої діяльності, яка проводиться у вигляді станційних занять (на кожній станції проводиться окремий майстер-клас). Творча майстерня передбачає наявність кількох (бажано 5-8 педагогів-аніматорів або їхніх помічників), кожен з яких пропонує майстер-клас з одного виду творчості (робота з різними видами матеріалів: природними матеріалами, глиною, папером, тканиною, нитками тощо). Діти можуть обирати, який майстер-клас вони проходять, тобто обирати станцію за бажанням. Під час роботи творчої майстерні кожен з учасників може пройти одну чи кілька станцій за бажанням. Така творча робота сприяє не лише розвитку творчих здібностей, самовираженню, але й допомагає знизити рівень агресії, тривожності. Квест-гра – це динамічне інтелектуальне змагання, основою якого є послідовне виконання заздалегідь підготовлених завдань командами. Під час гри команди розв'язують логічні завдання, здійснюють пошук на місцевості, будують оптимальні маршрути переміщення, шукають оригінальні рішення та підказки. Після

завершення чергового завдання команди переходять до виконання наступного. Перемагає команда, яка виконала всі завдання швидше за інших [32].

Проходження квесту дає можливість дітям вимушених переселенців налагодити стосунки, дізнатися більше один про одного, згуртуватися як команда, тобто допомагає не лише адаптації, але й інтеграції. Відповідно, якщо завдання квесту передбачають пізнання історії чи традицій регіону, то це також допомагає краще пізнати культурні умови нового поселення. Казкотерапія – це терапія особливою казковою атмосферою, у якій можуть проявлятися потенційні можливості особистості, матеріалізуватися мрії, а головне, у ній з'являється відчуття захищеності, долаються страхи. Метою казкотерапії є підведення дітей вимушених переселенців до усвідомлення своєї внутрішньої сутності, своєї унікальності й неповторності, до відчуття гармонії із собою і світом, прагнення, до пошуків у собі сили боротьби зі страхами і тривогою. У процесі казкотерапії діти навчаються сприймати себе такими, якими вони є, усвідомлювати себе й інших людей, кожного як неповторну індивідуальність. Під час казкотерапії діти задумуються над утворенням зв'язків між казковими подіями і поведінкою у реальному житті, переносять казковий сенс до реальності; намагаються розшифрувати знання про світ та систему взаємовідносин у ньому; розкривають свій внутрішній та зовнішній світ, осмислюють пережите, моделюють майбутнє; вчаться будувати взаємостосунки з батьками та однолітками, цінувати дружбу і любов, боротися і прощати; визначають, якими цінностями потрібно керуватися в житті [35].

Отже, педагогічна анімація безпосередньо пов'язана з діяльнісним підходом до розвитку творчого потенціалу, соціальної активності і творчості особистості і групи людей. Тому не можна переоцінити вагомість педагогічної анімації у розвитку творчого потенціалу дітей, підлітків та молоді. Науковці виокремлюють низку принципів, які забезпечують ефективність анімаційної діяльності, і на нашу думку, мають педагогічний контекст: урахування регіональних особливостей, соціокультурної та економічної ситуації в регіоні (характеристики дитячого контингенту, структури закладів); синергізм

(використання комплексу різноманітних заходів у реалізації анімаційних акцій та програм, у яких взаємодіють педагоги-аніматори та партнери, а також психологи, соціальні педагоги, працівники соціальних служб тощо); педагогічний оптимізм (упевненість педагога у змінах на краще в особистості дитини, віра в її можливості); принцип поваги до партнера (виступає як основна вимога у відносинах між педагогом та партнером). У процесі анімаційної діяльності з дітьми та молоддю варто зважати ще й на такі специфічні (інструментальні) принципи, як: розподіл часу (можливість раціонально розподіляти свій час, а також тривалість, темп, інтенсивність в організації освітнього-виховного процесу); добровільність (будь-яка, навіть мінімальна участь особистості, сприймається толерантно, адже респонденти мають різні потреби, мотиви тощо); невимушеність (поводження учасників «як удома»; відсутність будь-якого тиску щодо результативності, уникнення конкуренції); відкритість (можливість прийняття власних рішень та проявів ініціативи учасниками навчально-виховного процесу); принцип опори на власні потенційні можливості людини (підкреслює активну роль партнера у розв'язанні своїх проблем). Аналіз наукової літератури з питання анімації надав можливість виокремити основні напрями анімаційної діяльності: рекреаційний, педагогічний, соціально-культурний, музейний, театральний та ін.

Із наведеного аналізу можна зробити висновок, що анімація виступає одним із дієвих соціально-виховних механізмів. Відбувається безперервна взаємодія і творення людиною себе й тих, хто її оточує, всупереч суто споживацькому існуванню, тобто позитивне соціальне творення, яке є результатом злагоджених соціально-виховних дій у контексті анімаційної діяльності. Анімація постає в сенсі мотивації в дії, що є соціально-виховним механізмом і розкриває її педагогічний зміст. Соціокультурна анімація робить спільноту активним агентом змін, творчим виробником соціального контенту. Практика анімаційної діяльності, що здійснюється соціальними педагогами, соціальними працівниками, у нашій країні сьогодні, дає змогу зробити висновок, що особливий інтерес у контексті позитивної соціалізації,

розвитку творчого потенціалу зростаючого покоління становить шкільна і педагогічна анімація. Остання спрямована на організацію культурно-просвітницької, дозвіллевої діяльності в школі та позашкільних закладах у позанавчальний час та під час канікулярного відпочинку шляхом використання театралізованих, ігрових, тренінгових засобів в освітньо-виховній роботі з дітьми. Її основна мета – створення умов, за яких дитина успішно розвивається в сфері вільного часу, просуваючись від відпочинку й розваг, які передбачають фізичне і психоемоційне відновлення, до творчості та соціальної активності в означеній сфері, отримуючи від цього задоволення. У її змісті можна виділити пізнавальну, ціннісно-орієнтовану, практично-перетворюючу і творчу діяльність, які реалізується через різні форми анімаційних програм. Так, спортивно-оздоровчі, спортивно-розважальні і спортивно-пізнавальні [40] програми будуються на залученні дітей до активного руху через захоплюючі й веселі конкурси, змагання, спортивні свята, спартакіади, рухливі ігри, походи, пішохідні екскурсії тощо. Не менш значущими є творчо-трудова програми, які допомагають набуті різні вміння і навички в різних видах занять, ремесел через аукціони виробів і з природних матеріалів, конкурси аматорської фотографії, виставки пісочної і крижаної скульптури, фестивалі авторських віршів та пісень. Культурно-пізнавальні та екскурсійні анімаційні програми будуються на залученні особистості до культурно-історичних і духовних цінностей через відвідування музеїв, театрів, художніх галерей, парків, виставок, концертів і різних видів екскурсій. Особливого інтересу в дитячому та молодіжному середовищі набувають сьогодні конкурсно-ігрові та пригодницькі програми, що складаються з різноманітних ігор та конкурсів, об'єднаних загальною темою, залучаючи дітей до участі в рольових іграх та конкурсах, «піратських вилазках», нічних походах, тематичних пікніках. З поміж популярних анімаційних програм, відзначаються також видовищно-розважальні, танцювально-розважальні та фольклорні. Вони включають у себе святкові заходи, конкурси, фестивалі, карнавали, тематичні дні, ярмарки, шоу програми, концерти, дискотеки, танцювальні вечори тощо. Завдяки запровадженню методів, спрямованих на

активізацію мобільності групи чи спільноти (спільний аналіз реальності, критична позиція в проблемних питаннях, аналіз та діалог про майбутнє перетворення, спрямовані зміни та поліпшення дійсності, розподіл соціальної відповідальності, оцінка, коригування результатів тощо), передбачається подолання інформаційної нерівності в мистецтві через поширення технологій соціокультурної анімації. Використання принципу пошуку власних можливостей приведе до зміщення акцентів у розвитку спільноти з «доступу до технологій» на «їх ефективне використання». Як результат – розробка та реалізація програм використання мистецтва, інформаційно-комп'ютерних технологій, засобів масової інформації для розвитку спільнот тощо, що є особливо актуальним для сучасників, особливо молоді.

Значення педагогічної анімації, як засобу розвитку творчого потенціалу учнівської молоді, зумовлене своєрідністю функцій анімаційної діяльності. Серед них можна виокремити такі: - функція адаптації та участі, що має на меті сприяти ефективній соціалізації та пристосуванню особистості до численних змін навколишнього світу, усунення або пом'якшення соціальних конфліктів, попередження стресів; - рекреаційну, пов'язану з відновленням та розвитком фізичних сил, організацією дозвілля та цілеспрямованим культурним розвитком особистості; - виховну (анімація відіграє роль додаткової школи, поглиблюючи відповідні знання та культурні інтереси індивіда); - коригувальну, що вивільняє дитину від щоденної фізичної та психічної втоми, перекриває психологічні вади, виховні та культурні недоліки; критичну та стабілізаційну, яка сприяє пошуку нових взаємовідносин між індивідами та групами, нових стилів життя, що стимулюють становлення демократії та полікультурності суспільства.

Отже, проаналізувавши вище зазначене, можна узагальнити, що анімація (анімаційна діяльність) у соціокультурній сфері дедалі більше привертає увагу зарубіжних і вітчизняних дослідників і практиків різних наукових галузей. Вивчення їх доробку засвідчує наявну термінологічну неоднозначність у трактуванні поняття «анімаційна діяльність». Увага в основному акцентується на організаційно – дозвіллевому аспекті анімаційної діяльності особистості. Разом

з тим розповсюдження поняття «анімації» у багатьох соціальних науках наповнило його різним змістом. Відповідно це зумовлює доцільність і необхідність конкретизації цього поняття з точки зору можливостей його розвитку, зокрема, в педагогіці. Останні десятиліття спостерігаємо інтенсивний розвиток вітчизняної соціальної педагогіки як нової педагогічної галузі. Саме їй завдячуємо актуалізації такого наукового напрямку дослідження як проблема анімаційної діяльності фахівця – соціального педагога чи соціального працівника.

Соціально-педагогічний підхід до соціокультурної анімації знайшов своє вираження у педагогічному контексті анімаційної діяльності та появи поняття педагогічна анімація. На сьогодні воно теж не має однозначного формулювання і визначається з трьох позицій: як соціальне явище, соціально-педагогічна система, спеціальна професійна діяльність соціального педагога/соціального працівника. Вважається що ці позиції за своєю спрямованістю і змістовною сутністю є соціальними, оскільки в їх основі маємо соціально-значущу перетворювальну діяльність (на це вказують навіть їх назви), а за технологією реалізацій – педагогічними, що дає нам підстави виділяти не тільки педагогічний, але й соціально-педагогічний контекст анімаційної діяльності (соціально-педагогічна анімація). Це соціально-педагогічна діяльність фахівця соціальної сфери, яка має виховне, культурне, суспільне спрямування з різними категоріями населення з метою оптимізації і стимулювання міжособистісних контактів між індивідами і суспільних зв'язків між різними соціальними інститутами, що тим самим сприяє позитивній соціалізації через спрямування процесу адаптації, актуалізації потенціалу особистості, ініціюючи її на соціально значущу перетворювальну діяльність. Щодо педагогічної анімації, то це вагомий ресурс соціально-педагогічної діяльності, у застосуванні методів і засобів якої можна досягти ефективних результатів у процесі соціалізації особистості на різних вікових етапах.

Залучення інтерактивних форм і методів анімації у процесі соціально-педагогічної діяльності в шкільному та позашкільному середовищі сприяє

розвитку творчих здібностей дітей та набуття вмінь знаходження нестандартних рішень у життєвих ситуаціях, безпечної поведінки, що стимулює підвищення рівня соціальної активності особистості. Саме активізація та стимулювання соціальної творчості призводять до саморозкриття, саморозвитку й самореалізації особистості, що є особливо важливим на етапі її становлення. У результаті анімаційного впливу в дітей задовольняються релаксаційні, оздоровчі, культурні, освітні, творчі потреби та інтереси, створюються умови для соціальної активності особи, здатної до перетворення навколишньої дійсності.

Висновки та перспективи подальших розвідок.

Таким чином, огляд сучасних вітчизняних і зарубіжних досліджень дозволяє дійти висновків про те, що відбувається подальше усвідомлення особливостей анімації в соціально-культурному житті, конкретизуються можливості анімаційної діяльності з подолання різних соціальних проблем. Спільним для досліджень є те, що визнається активна соціальна суб'єктність, соціально-творча спрямованість, як основна мета анімаційних дій, провідним є принцип прямої участі, анімація дедалі більше стає соціально-виховним феноменом.

Із цим пов'язуємо перспективу подальших досліджень анімації як напряму соціально-педагогічної діяльності, що стосуватиметься вікових особливостей її запровадження та розробки програм використання можливостей анімаційної діяльності в роботі з різними соціальними групами

2.3. Аналіз результатів опанування соціальної анімації як технології соціальної педагогіки в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів

Педагогічна анімація дає можливість залучити дітей вимушених переселенців до різнобічної діяльності, де вони можуть спробувати свої сили й можливості в різних видах творчості, розкрити свої здібності, працювати в команді, спілкуватися, пізнавати один одного, покращувати психоемоційний стан. Отже, така анімаційна діяльність служить ефективним засобом соціально-педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців у забезпеченні їхньої адаптації, інтеграції у коло ровесників на нове соціальне середовище. Подальшого дослідження вимагають форми, методи та зміст педагогічної анімації у роботі з дітьми вимушених переселенців, що сприятимуть їхній соціально-педагогічній підтримці. Проаналізуємо зміст професійної діяльності фахівців соціальної сфери у контексті анімації у різних країнах світу. Для нашого дослідження цінним є досвід організації соціально-анімаційної діяльності у Франції, де система підготовки працівників соціальної сфери є однією із найбільш ефективних у світі. Компетентність у різних галузях соціальної діяльності, як правило, все ж передбачає спеціалізацію у якійсь одній із них і це визначає основні професійні ролі соціального працівника: консультант (проводить психологічні та соціальні консультації, бесіди), брокер (надає необхідну інформаційну підтримку – підказує клієнту, до яких служб слід звернутися за допомогою), захисник (відстоює інтереси клієнта в різноманітних інстанціях), опікун (опікується дітьми сиротами, дітьми із неблагополучних родин, доглядає хворих та осіб похилого віку), посередник (соціальний працівник, який знаходиться між двома людьми, людиною та групою з метою допомогти їм вирішити спільні проблеми), розпорядник (визначає суспільні групи та окремих індивідів, які потребують підтримки, і займається призначенням як матеріальної, так і соціальної допомоги) та ін.

Соціокультурна анімація у Франції сприймається як активна, творча організація вільного часу, яка орієнтована на формування загальної культури

особистості, віри в свої можливості, розвиток творчих здібностей, активізацію процесу спілкування, самопізнання, самореалізації та самовдосконалення. Поле діяльності аніматорів у Франції умовно включає чотири сфери:

- соціально-економічну (наприклад, нові міста великого Парижу – Сержі Понтуа, Еврі, Марнля Валле та ін.), де аніматори співпрацюють з різними державними та громадськими організаціями та об'єднаннями;

- об'єднання в житлових кварталах – культурні, громадські та суспільні центри, будинки молоді і культури, клуби дозвілля, муніципальні відділи із справ молоді тощо;

- спеціальні об'єднання для окремих категорій населення (дитячі будинки, будинки пристарілих, спеціалізовані інтернати і т. ін.);

- організації туризму й відпочинку, туристичні літні бази, табори, сімейні будинки і т.д. Професійна підготовка аніматорів соціальної та соціокультурної діяльності відбувається як у державних, так і в приватних спеціальних навчальних закладах [47].

У контексті нашого дослідження важливим до аналізу є досвід соціокультурної анімації у Швейцарії. Поняття “соціально-культурна анімація визначається швейцарськими вченими як свідомо діяльність, спрямована на розвиток і зміну соціального спілкування дітей, соціальних структур та вдосконалення умов для дій окремих індивідів, соціальних груп та більш повної реалізації потенціалу різнобічних людських можливостей. Анімація розглядається як складова частина всієї соціальної діяльності, як нова соціальна професія. Вона включає усю проблематику вільного часу, а також проблеми молодіжного руху, спрямована на створення автономних молодіжних центрів. На даний час у Швейцарії у сфері соціально-культурної анімації існує більше 2 тис. різного роду закладів і центрів. Сферами діяльності соціальних аніматорів є молодіжні клуби, дитячі і юнацькі організації, громадські центри, заклади дозвілля, різноманітні культурні центри. Новою формою анімації є робота в житлових кварталах, спрямована на поліпшення умов життя у певному житловому просторі. У Швейцарії існує градація міжсоціальними працівниками і

соціальними педагогами, а також спеціалістами у сфері дозвілля, аніматорами. Школи із підготовки даних спеціалістів об'єднуються в асоціації. Таким чином, у Швейцарії створена Асоціація шкіл соціальної педагогіки, яка об'єднує шкіл, Асоціація шкіл соціальної роботи – 10 шкіл, Асоціація шкіл соціокультурної анімації – 4 школи. Поза рамками асоціації існує університет з підготовки соціальних педагогів. Специфіку підготовки соціальних працівників у Швейцарії обумовлює той факт, що зміст, форми і методи соціальної роботи здебільшого обумовлюються недержавними ініціативами на місцевому рівні та на рівні кантонів. Власне тому і швейцарські школи соціальної роботи у більшості випадків створюються на рівні кантонів, а інколи і на рівні кількох кантонів. Жодна із шкіл соціальної роботи не є федеральною, і жодна з них не є державною школою. У Швейцарії на 25 кантонів припадає лише 10 шкіл соціальної роботи. Всі вони дають освіту на рівні коледжу. Як уже зазначалося, соціальних працівників готує один університет, проте він працює за програмою соціальних наук в цілому і не входить у Швейцарську Асоціацію шкіл соціальної роботи. Членом цієї організації може стати будь-яка школа, яка визнає вимоги Асоціації щодо рівня і якості підготовки соціальних працівників. Деякі кантони (чи групи кантонів) створюють школи, які готують спеціалістів для трьох основних сфер – соціальної роботи, соціальної педагогіки і соціальної анімації. Такі школи можуть бути членами усіх трьох асоціацій: Асоціації шкіл соціальної роботи, Асоціації шкіл соціальної педагогіки та Асоціації соціокультурної анімації. Останнім часом у Швейцарії спостерігається тенденція до об'єднання цих асоціацій. Кожна школа підпорядковується перш за все уряду кантону і організаціям, які мають статус фондів чи асоціацій. Оскільки підготовка кадрів для системи соціальної служби у Швейцарії здійснюється на рівні коледжу, практично поза університетськими структурами, тому вона багато у чому схожа на існуючу в Європі систему. Проте в той же час вона відрізняється від системи підготовки соціальних працівників Канади і США, де вона є частиною університетської підготовки. Необхідно зазначити, у більшості зарубіжних країн дозвіллева та рекреаційна професійна діяльність фахівців соціальної сфери

розглядається як невід’ємна складова усього спектру соціальних та культурних послуг. Так, професія спеціаліста дозвіллевої сфери у франкомовних частинах Бельгії Італії, Іспанії, Туреччині здобула назву «аніматора». «Анімація поєднала оновлення та демократизацію хоча б тому, що дозвілля, у тому числі й «примусове», викликане тривалим безробіттям, може перетворитись на джерело конфлікту, якщо доступ до окремих видів діяльності є надто нерівномірним» [41]. «Анімація – це форма соціальної практики, спрямована на усвідомлення та розкриття пригнобленого та дрімаючого потенціалу індивідів, малих груп та спільнот» [41]. Поняття «анімація» починає використовуватися у німецькомовних країнах. Наприклад, 1989 року Віденська академія соціальної роботи запропонувала для підвищення кваліфікації соціальних працівників ввести після дипломний курс під назвою «Соціоанімація». Це була спроба ввести в дію методологію, яка б стимулювала творчість, відкритість та партнерство в роботі з населенням, допомогла уникнути непорозумінь між працівниками дозвіллевих закладів та маргінальними групами суспільства. У Великобританії спеціаліста дозвіллевої сфери називають «соціальний працівник», «спеціаліст по роботі з молоддю у громаді». У Канаді спеціаліста дозвіллевої сфери називають «соціальний працівник», у Норвегії виділяють три професійних та освітніх рівні підготовки таких фахівців: соціонома (який працює в місцевих організаціях, дбаючи про соціальну безпеку), у різних країнах світу дітьми та підлітками) і соціального працівника (який здійснює соціально-культурну діяльність серед інвалідів) [43]. До професій соціальної сфери у ФРН належать: помічник соціального працівника по догляду за людьми літнього віку; соціальний працівник по догляду за людьми літнього віку; психотерапевт з дитячих і юнацьких проблем; дипломований педагог; помічник по веденню домашнього господарства на селі; консультант з сімейних питань; вихователь; помічник по сімейному побуту; помічник у справі виховання дітей; соціальний працівник по догляду за інвалідами; вихователь дитячого будинку; організатор дозвілля дітей і молоді; відповідальний працівник по роботі з молоддю на місцях (особа, відповідальна за втілення молодіжної політики у місцевих органах

самоврядування); працівник у справах дітей і юнацтва; консультант з питань реабілітації; соціальний педагог; соціальний працівник у справах іноземців. Необхідно відзначити, що у той час як у більшості країн використовується лише одне поняття «соціальна робота» для позначення професії, у Федеративній Республіці Німеччини поширеними є обидва поняття – і «соціальна робота» і «соціальна педагогіка». Соціальна робота – більш широке поняття, яке включає також педагогічні впливи і діяльність по захисту людини, по наданню їй допомоги. Соціальна ж педагогіка позначає лише сфери діяльності з педагогічними цілями, включаючи роботу з дорослими, тому що виховання й освіта – процеси, які супроводжують усе життя людини. Предметом соціальної педагогіки є педагогічна робота з дітьми, підлітками і дорослими. Тому в роботі з клієнтами ставляться педагогічні цілі. Такіти проводять частину дня в дитячому саду. Термін «педагог вільного часу» формується у Німеччині в 30-і роки ХХ століття, однак спеціальна їх підготовка здійснюється лише з 70-х років ХХ ст. у вищих навчальних закладах (як і працівників молодіжних центрів) та на курсах педагогіки, вільного часу й туризму. Педагог вільного часу розглядається німецькими вченими та практиками як працівник високої кваліфікації у сфері послуг. Його головним завданням є організація дозвілля та спілкування населення. Атому педагог вільного часу повинен вміти порозумітися з представниками різних соціальнодемографічних угруповань, розпізнавати й аналізувати потреби та інтереси відвідувачів соціально-культурних установ, сприяти їх задоволенню, допомагати вирішувати різноманітні проблеми підлітків та молоді, спрямовувати клієнта на прийняття самостійних рішень (але таких, які не суперечать педагогічним основам); систематично та цілеспрямовано залучати до соціально-культурної творчості самотніх людей, створювати в колективі дружню, доброзичливу атмосферу, здійснюючи при виконанні своїх функціональних обов'язків педагогічний вплив. Німецькі вчені В. Нарштедт та Ю. Зандерманн зазначають, що, незважаючи на суспільну потребу у висококваліфікованих спеціалістах дозвілдової сфери, професія педагога вільного часу ще повністю не сформувалася незважаючи на розбіжності,

спільним у кадровій політиці зарубіжних держав є те, що професійна підготовка спеціалістів для дозвіллевої сфери ґрунтується на двох фундаментальних началах: – ідеї професіоналізму та ідеї захисту прав людини. Більшість зарубіжних фахівців вказують на те, що спеціаліст дозвіллевої сфери, іншими словами соціальний аніматор, повинен бути готовим до систематичних робочих перевантажень [36].

Це пояснюється сутністю самої професії та її значимістю в сучасному суспільстві: великих зусиль потребує удосконалення господарських служб соціальнокультурних закладів, придбання технічного обладнання, пошук джерел фінансових надходжень, координація роботи з іншими закладами району, протидія постійному тиску з боку влади та різних організацій. Соціальна анімація характеризується:

- наявністю педагогічного потенціалу, що передбачає виховання особистості на засадах провідних гуманістичних цінностей, соціальним вихованням латентного характеру;
- спрямованістю на розвиток особистості, її творчого потенціалу;
- активізацією внутрішніх ресурсів людини на соціально спрямовані види діяльності;
- позитивною спрямованістю форм соціальної анімації, що сприяють підвищенню внутрішнього самопочуття учасників;
- активним процесом соціальної інтеграції до громади;
- спрямованістю на вдосконалення соціальних відносин в цілому шляхом участі та залучення.

Завдання соціально-культурної анімації мають суспільну значущість, так як виходять з цілей формування соціально зрілої людини, розвитку її різнобічних можливостей, відродження етичних цінностей, значною мірою втрачених нині, особливо в середовищі молоді, а також духовного оновлення суспільства в цілому [36]. Тому, соціальна анімація визначається «як форма «оживляючої» соціальної терапії (через залучення до активної позитивної діяльності)» [4, с.103].

Можна виокремити наступні завдання соціальної анімації в соціокультурній сфері:

- 1) реалізація соціального виховання особистості, груп, соціуму;
- 2) розвиток громадянської активності в соціальному середовищі;
- 3) ефективна соціальна інтеграція різновікових категорій населення;
- 4) налагодження міжгрупових та міжнаціональних гармонійних відносин у громаді;
- 5) пошук та урізноманітнення дозвілля;
- 6) соціально-педагогічна підтримка та соціальна інтеграція людей з інвалідністю;
- 7) підвищення адаптаційного потенціалу соціальних суб'єктів різного віку в нових умовах середовища;
- 8) налагодження ефективної комунікації на різних рівнях соціального простору;
- 9) профілактика соціальних відхилень різних верств населення;
- 10) підвищення соціально-педагогічного потенціалу освітніх, громадських, культурних, дозвіллевих, туристичних закладів та організацій [44].

Науковці виокремлюють низку принципів, які забезпечують ефективність анімаційної діяльності: урахування регіональних особливостей, соціокультурної та економічної ситуації в регіоні (характеристики дитячого контингенту, структури закладів); синергізм (використання комплексу різноманітних заходів у реалізації анімаційних акцій та програм, у яких взаємодіють педагоги-аніматори та партнери, а також психологи, спеціальні педагоги, працівники соціальних служб тощо); педагогічний оптимізм (упевненість педагога у змінах на краще в особистості, віра в її можливості); принцип поваги до партнера (виступає як основна вимога у відносинах між педагогом та партнером). Проведене дослідження серед студентів НУЧК ім. Т.Г. Шевченка (всього опитано 130 студентів) дало можливість визначити обізнаність щодо технологій соціокультурної діяльності та переваг у виборі форм діяльності.

ВИСНОВКИ

Соціальна анімація передбачає комплексну системну діяльність соціального працівника з молоддю, яка має на меті відновлення (компенсацію) порушених або втрачених соціальних зв'язків та використовує інноваційні та традиційні види і жанри творчості в якості основних методів оптимізації міжособистісних і міжгрупових взаємин. Саме це дозволяє визнати її сьогодні перспективним напрямком розвитку соціальної культурно-дозвіллевої діяльності. Анімаційні технології сприяють вирішенню проблем інтеграції, соціалізації, реабілітації молоді з інвалідністю.

Дослідження, спрямоване на вивчення сутності соціальної анімації та її ролі у соціокультурному контексті соціальної педагогіки, дозволило визначити ключові аспекти цього поняття та охарактеризувати його як важливий інструмент соціальної педагогіки. Аналіз умов використання соціальної анімації у сфері соціальної педагогіки та соціальної роботи дозволяє виявити важливі фактори, що впливають на ефективність її впровадження.

В результаті проведеного аналізу надаються методичні рекомендації для майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників, спрямовані на підготовку до впровадження соціальної анімації. Зокрема, важливо наголосити на розвитку творчих та комунікативних навичок, вмінні сприймати потреби групи, адаптувати анімаційні заходи до конкретної соціокультурної ситуації. Також важливим є вдосконалення теоретичних знань стосовно соціальної анімації та вміння застосовувати їх у практичних ситуаціях.

Дослідження, спрямоване на розкриття сутності поняття «соціальна анімація» та охарактеризування її як соціокультурної технології соціальної педагогіки, призвело до визначення ключових аспектів та значущості цього явища. З'ясовано, що соціальна анімація є інноваційною педагогічною стратегією, спрямованою на активізацію соціальних процесів та підвищення активності та участі різних груп населення в соціальному житті.

Суттєвий внесок дослідження у наукову та практичну сферу полягає у встановленні зв'язку між соціальною анімацією та соціокультурними вимірами соціальної педагогіки. Виявлено, що соціальна анімація не лише сприяє формуванню активної громадської позиції, але й визначається впливом культурних чинників на її реалізацію. Це надає можливість майбутнім соціальним педагогам розуміти та враховувати культурні особливості впровадження соціальної анімації у своїй практиці.

- Підвищення ефективності соціальної роботи: дослідження дозволяє визначити оптимальні методи та стратегії навчання, що допомагатимуть майбутнім соціальним педагогам набувати необхідні навички та знання для ефективного використання соціальної анімації у своїй практиці.

- Акцент на практичних навичках: дослідження виявляє, які конкретні практичні навички та інструменти є важливими для соціальних педагогів при впровадженні соціальної анімації. Це сприяє покращенню якості освіти та готовності випускників до роботи у реальних умовах.

- Розвиток творчого мислення та ініціативності: Спрямована на підготовку до соціальної анімації підготовка може підтримувати розвиток творчого підходу та ініціативності у майбутніх соціальних педагогів. Це важливо для успішної роботи у сфері соціальної роботи, де часто виникає необхідність шукати нові та нетрадиційні методи роботи.

- Підтримка інклюзивної освіти: соціальна анімація може бути ефективним інструментом для роботи з різними групами людей, включаючи тих, хто має особливі освітні потреби. Правильна підготовка соціальних педагогів допомагає забезпечити інклюзивний підхід до соціальної роботи та освіти.

- Підтримка психосоціального розвитку: сприяння психосоціальному розвитку особистості є важливим завданням соціальної анімації. Дослідження в цьому напрямку допомагає розробити програми підготовки, що сприяють зростанню психосоціальних компетенцій учасників.

Проведене дослідження не претендує на висвітлення всіх аспектів порушеної проблеми. Передусім, заслуговують на окреме вивчення такі питання,

як готовність майбутніх соціальних працівників до використання соціальної анімації у своїй професійній діяльності; вплив соціальної анімаційна формування здорового способу життя підлітків та молоді.

Отже, результати дослідження вказують на важливість впровадження соціальної анімації у педагогічну та соціальну роботу, а також надають конкретні рекомендації для підготовки майбутніх фахівців у цій галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамов Л. К., Азарова Т. В. Центр місцевої активності на базі будинку культури : методологія та технологія розвитку територіальної громади. Кіровоград : ІСКМ, 2010. 116 с.
2. Анімація громадського життя. Історії успіху діяльності НДО в соціокультурній сфері. URL: <http://www.lac.org.ua/animatsiya-hromadskoho-zhyttya/> (дата звернення 20.08.2023).
1. Байлик С. І., Кравець О. М. Організація анімаційних послуг в туризмі : навч. посіб. Харків : ХНАМГ, 2008. 197 с.
2. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи : монографія. Київ : Наук. світ, 2006. 363 с.
3. Березан В. Підготовка майбутнього соціального педагога для організації дозвілля у віртуальному просторі. Соціально-педагогічна діяльність у сфері дозвілля: проблеми і перспективи : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 85-річчю ХДАК, 6 листопада 2014 р. Харків. держ. акад. культури. 2014. С. 31-33.
4. Березовська Л. І. Соціальна анімація як перспективна технологія групової роботи з дітьми та підлітками. *Науковий часопис національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова*. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка : зб. наук. пр. Київ ; Івано-Франківськ, 2013. Вип. 17, ч.1. С. 92-96.
5. Бойко О. П. Культура дозвілля в суспільстві ризику : монографія. Суми : УАБС НБУ, 2011. 285 с.
6. Божук Т. І. Інноваційні підходи до організації анімації в рекреаційно-туристичній діяльності. *Вісник Національного університету*. Львів. Політехніка, 2008. № 628. С. 406–410.
7. Буднік І. О. Роль анімації у виховному процесі освітнього закладу.

- Науковий часопис*. Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Сер. 11, Соціальна робота. Соціальна педагогіка : зб. наук. пр. Київ, Івано-Франківськ, 2013. Вип. 17, ч. 2. С. 18-23.
8. Вайнола Р. Х. Технології соціально-педагогічної роботи : курс лекцій. Київ : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2008. 152 с.
  9. Василенко О. М. Соціально-педагогічна діяльність у закладах освіти / уклад. О. М. Василенко, А. О. Малько. Харків : Крок, 2003. 83 с.
  10. Волик Л. В. Анімація як нове явище вітчизняної педагогічної науки. *Шлях освіти*. 2009. № 1. С. 6-9.
  11. Волик Л. В. Освітньо-виховний феномен анімаційної діяльності майбутніх педагогів : монографія. Полтава : Полтавський літератор, 2010. 324 с.
  12. Волик Л. В. Підготовка майбутніх педагогів до анімаційної діяльності : монографія. Полтава : ПНПУ, 2011. 276 с.
  13. Гавриленко М. О. Соціокультурна анімація як інноваційна технологія підвищення рівня соціального виховання студентської молоді в культурно-дозвілєвій діяльності. *Науковий вісник Донбасу*. 2011. №1. URL: http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe (дата звернення: 20.08.2023).
  14. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Д. Зверєвої. Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. 536 с.
  15. Жданович Ю.М. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. *Психолого педагогічні науки*. 2016. №1. С.119-123.
  16. Заверико Н. В. Соціальна педагогіка навч. посіб. Київ : Слово, 2011. 240 с.
  17. Зверєва І. Д. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в Україні : автореф. дис. д-ра пед. наук : спец. 13.00.05. Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 1999. 38 с.
  18. Кірсанов В. В. Теоретико-методологічні та методичні засади педагогічної діагностики організації дозвілля : монографія. Київ : Альтпрес, 2006. 352 с.
  19. Кулініченко В. Л., Скибчук А. А. Соціальна анімація як альтернатива «вуличному» вихованню. *Національний технічний університет України*

- «КПІ». URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/4365/1/11> (дата звернення: 20.09.2023).
20. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації: європейські абриси. Київ : ВіРА ІНСАЙТ, 2000. 444 с.
  21. Лесіна Т. М. Анімація як інноваційний напрям соціально-педагогічної роботи в Польщі. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2012. № 2. С. 101-106.
  22. Лесіна Т. М. Соціально-педагогічні умови стимулювання майбутніх соціальних педагогів до анімаційної діяльності : дис. канд. пед. наук, 13.00.05. Херсон, 2009. 253 с.
  23. Максимовська Н. О. Анімація в сфері дозвілля як напрям соціально-педагогічної діяльності. *Соціальна педагогіка: теорія і практика*. 2011. № 1. С. 19-26.
  24. Максимовська Н. О. Інтеграція фізичної і духовної рекреації молоді в процесі соціально-педагогічної анімації. *Педагогіка*. 2013. С. 41.
  25. Максимовська Н. О. Специфіка анімації дозвілля молоді соціально-педагогічний аспект. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук.пр.* Ін-т проблем виховання. Кам'янець-Подільський, 2011. Вип. 15, кн. 2. С. 316-324.
  26. Малько А. О. Теоретико-методологічні основи розвитку соціальної педагогіки : монографія. Харків : ХДАК, 2004. 285 с.
  27. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах підручник. Київ : Кондор, 2005. 408 с.
  28. Поліщук В. А. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи курс лекцій. Тернопіль : [б.в.], 2009. 256 с.
  29. Поліщук Ю. Й. Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні : монографія / за ред. Н. Г. Ничкала. Тернопіль ТИПУ 2005. 432 с.
  30. Рассказова О. І. Розвиток соціальності учнів в умовах інклюзивної освіти: теорія та технологія : монографія. Харків : ФОП Шейніна О. В., 2012. 468 с.

31. Ремізова О. Деякі аспекти розвитку творчого потенціалу молоді засобами соціально-педагогічної анімації. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/769> (дата звернення: 20.08.2023).
32. Рижанова А. О. Розвиток соціальної суб'єктності та принцип субсидіарності соціально-педагогічної діяльності. *Педагогіка та психологія* : зб. наук. пр. / за заг. ред. І. Ф. Прокопенка. Харків : Нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Вид-во «Щедра садиба плюс», 2015. № 48. С. 130-141.
33. Сидор І. П. Сучасні технології соціокультурної анімації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота* / гол. ред. І.В. Козубовська. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2014. Вип. 32. С. 173–174.
34. Скорик Т. В. Соціальна анімація як провідна технологія сучасної соціокультурної діяльності. *Чернігівській національний педагогічний університет*. URL: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1235/1/> (дата звернення: 20.08.2023).
35. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / за заг. ред. І. Зверевої. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
36. Соціальна педагогіка: теорія і технології : підручник / за заг. ред. І. Д. Зверевої. Київ : [б.в.], 2003.
37. Чернищенко О. І. Соціокультурна анімація: міжнародний досвід, перспективи впровадження в Україні. *Вісник Черкаського університету. Науковий журнал. Педагогічні науки*. 2008. № 123.
38. Dewey J., (1916). *Democracy and education: An introduction to the philosophy of education*. New York: WLC Books, 218 p.
39. Freire P. *Pedagogy of the oppressed* Paulo Freire. NewYork; London : Continuum, 2005. 181 p.
40. Hardman K. *The Situation of Physical Education in Schools. A European Perspective* Human movement. 2008. Vol. 9. P. 518.
41. Hlušíková M., (1998). *Latinsko-slovenský slovník*. Bratislava: Kniha-Spoločník,

934 s. ISBN 80-88814-36-7.

42. Kaplánek M., (2008). Styční body pro znovuoživení diskusie medzi sociální pedagogickou/sociální práci a pedagogickým výskumem volného času. České Budejovice: Ústav pedagogických věd, 15 s.
43. Kaplánek M., (2017). Volný čas a jeho význam ve výchově, Praha: Portál. 208 s.
44. Marrengula L. M. Addressing Sociocultural Animation as Community Based Social Work with Street Children in Maputo, Mozambique academic dissertation L. M. Marrengula. URL: <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-8269-4.pdf>. (дата звернення: 20.08.2023).
45. Mavrovouniotis F. In activity in Childhood and Adolescence : A Modern Lifestyle Associated with Adverse Health Consequences F. Mavrovouniotis Sport Science Review. 2012. Vol. 3 4. P.7599.
46. Merwe J.H. Locating opportunities for outdoor action and adventure recreation and tourism in the Western Cape. South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation. 2012. Vol. 34. P. 197-214.
47. Ovesni K. The concept socio-cultural animation in andragogy. *Andragogical studies*. 1996. Vol. 3, No 2. P. 171-186.
48. Pichkar, O. (2002). Pidhotovka sotsialnykh pratsivnykiv u Velykobrytanii Preparation of social pracivnik at Great Britain. Social policy and social work. No.3-4, pp. 26–31.
49. Simonot M. Les animateurs socio-cultures: Etude d'une aspiration a une activite siciale. Rouen: PUF, 1974. 24 p.
50. Smit K. M. Animateurs, animation, learning and change -the encyclopedia of informal education. URL: www.infed.org/animate/b-animat.htm (дата звернення: 12.10.2023).
51. Wallenius T. Survey of sociocultural animation in the work of the youth coordinators in districts of Finnish Red Cross.
52. Zimny J. Swiety Krzyz miescem historii, kultu i cierpienia. Wegry-Polska. 1000 lat chrzescijanstwa Sandomiers, 20003, S. 13-16.